

Голас Радзімы

№ 20 (1333)

МАЙ 1974 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 19-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

МАСТАЦКІ ЛЕТАПІС ЗМАГАННЯ

Якія кнігі карыстаюцца найбольшым попытам у беларускіх чытачоў! Каб адказаць на гэтае пытанне, не трэба праводзіць сацыялагічных даследаванняў, варта звярнуцца да любога бібліятэчнага работніка ці прадаўца кнігарні, і ён без ваганняў скажа: «Раманы, аповесці, аповяданні аб Вялікай Айчыннай вайне».

Так, кнігі аб вайне надзвычай папулярныя ў нашай рэспубліцы. Іх чытаюць людзі старэйшага пакалення, якія перажылі трагічныя і гераічныя гады 1941—1945, дзеці і ўнукі тых, хто змагаўся на фронце, у партызанскіх атрадах, у падполлі.

Вялікую цікавасць да літаратуры аб вайне праяўляюць нашы суайчыннікі за мяжой. Для адных—гэта ўспамін пра падзеі, сведкамі ці ўдзельнікамі якіх яны былі, для другіх—знаёмства, адкрыццё, але ўсіх аднолькава захапляе веліч подзвігу, што здзейсніў савецкі народ, ва ўсіх выклікае пачуццё гонара за сваю Радзіму. Пра гэта мы ведаем з лістоў землякоў, якія пішуць пра свае ўражанні ад аповесцяў В. Быкава, А. Адамовіча, Б. Сачанкі, раманаў І. Мележа, І. Навуменкі, І. Чыгрынава, І. Пташнікава.

Сёння па просьбе рэдакцыі ў «Голасе Радзімы» з нататкамі аб адлюстраванні тэмы Вялікай Айчыннай вайны ў беларускай прозе выступае доктар філалагічных навук Павел ДЗЮБАЙЛА.

Ілюстрацыі мастака Арлена КАШКУРЭВІЧА да «Хатынскай аповесці» Алеся Адамовіча, якая выйшла нядаўна ў выдавецтве «Мастацкая літаратура».

У СЕ ДАЛЕЙ і далей у гісторыю адыходзяць векапомныя дні Вялікай Айчыннай вайны. Вырасла пакаленне людзей, якія нарадзіліся пасля слаўнай Перамогі. Паступова тэма вайны ў літаратуры становіцца ваенна-гістарычнай тэмай. Аднак і сёння яна паранейшаму застаецца адной з галоўных, важных і актуальных у нашай літаратуры.

Савецкая літаратура аб вайне праўдзіва і па-мастацку ярка ўзнаўляе гераічныя старонкі летапісу ўсенароднай барацьбы, паказвае суровыя выпрабаванні, праз якія прайшоў савецкі народ на шляхах да сусветна-гістарычнай перамогі. Спраўды гуманістычная і антымільтарысцкая, наша літаратура служыць справе міру, высокім ідэалам чалавецтва. Яна па-мастацку пераканальна адказвае на пытанне: хто ён, савецкі чалавек, які змог выстаяць, перамагчы, выратаваць свет ад фашысцкай чумы, дзе вытокі яго гераізму, непераможнасці?

За трыццаць стагоддзяў, пачынаючы з грознага 1941 года, савецкая літаратура аб народным подзвігу прайшла вялікі, няпросты шлях. Але яна заўсёды імкнулася да праўдзівага паказу народнай гераікі, велічы савецкага воіна, сусветнага значэння барацьбы нашага народа супраць фашысцкіх захопнікаў.

Савецкая літаратура аб вайне даламагае выкрываць розныя буржуазныя фальсіфікаторы, якія імкнуцца любымі сродкамі прынізіць значэнне перамогі савецкага народа ў Айчыннай вайне, укладу партызан і падпольшчыкаў у агульную справу разгрому ворага.

Фальсіфікуюцца вытокі і рухаючыя сілы ўсенароднага партызанскага змагання. У ЗША, Англіі, ФРГ напісаны шматлікія манаграфіі і артыкулы (Ч. Дзіксана, Л. Шапіры, А. Даліна, Н. Вакара, Г. Ранча, Э. Хесе, В. Якобса, Э. Хаўзла, Дж. Армстронга і інш.), аўтары якіх з усіх сіл стараюцца даказаць, што масавая партызанская барацьба была выклікана аднымі толькі палітычнымі і тактычнымі пралікамі гітлераўцаў, іх жорсткімі акцыямі, блокадамі, што партызанскі рух ствараўся штучна камуністамі, якія насільна заганялі людзей у партызаны. У спраўднасці ж дзеянні больш як 374 тысяч партызан, многіх тысяч падпольшчыкаў і сувязных — гэта ўсенароднае, нябачанае раней змаганне, якое ўзнікла і разгарнулася на глыбока патрыятычнай аснове.

Беларусь вядома ва ўсім свеце як рэспубліка-партызанка. Таму не дзіўна, што ў беларускай літаратуры, асабліва ў прозе, тэма ўсенароднага партызанскага змагання па-ранейшаму знаходзіцца ў цэнтры ўвагі пісьменнікаў.

Яшчэ ў грозныя гады вайны, ідучы па гарачых слядах падзей, гераіку народа, драматызм часу ў жанрах «вялікай» прозы асэнсоўваў К. Чорны («Пошукі будучыні», «Вялікі дзень», «Млечны шлях», «Скіп'ёўскі лес»). Пісьменнік у сацыяльна-гістарычным плане раскрыў вытокі непераможнасці савецкага народа, велічы і сілы савецкага чалавека.

У першае пасляваеннае дзесяцігоддзе савецкі чытач адкрываў для сябе Беларусь-партызанку па раманах І. Шамякіна («Глыбокая плынь»), М. Лынькова («Векапомныя дні»), І. Мележа («Мінскі напрамак»),

М. Ткачова («Згуртаванасць») і інш.

Пазней з'явіліся раманы А. Кулакоўскага «Расстаёмся ненадоўга», «Сустрэчы на ростанях», кніга І. Шамякіна «Тры-вожнае шчасце», дылогі А. Адамовіча «Партызаны», аповесці В. Быкава «Жураўліны крык», «Трэцяя ракета», «Альпійская балада». Пашыраліся тэматычныя гарызонты, абнаўлялася праблематыка, паглыбляўся псіхалагічны паказ чалавека на вайне.

Гэтыя новы «заход» у адлюстраванні вайны ў літаратуры цесна звязаны з яе папярэднім развіццём. Галоўным для сучасных твораў аб вайне стаў праўдзівы, канкрэтна-гістарычны паказ падзей, якія ўспрымаюцца звычайна або сямімі ўдзельнікамі або сведкамі гэтых падзей; глыбокае раскрыццё псіхалогіі чалавека на вайне; пільная ўвага да вытокаў гераічнага, сутнасці подзвігу. Пафасам твораў аб вайне стаў актыўны гуманізм, антымільтарызм, а крытэрыем ідэйна-мастацкай каштоўнасці — праўда. Аб гэтым жа сведчаць творы беларускіх празаікаў, напісаныя ў апошнія гады, — аповесці В. Быкава («Сотнікаў», «Дажыць да святання»), трылогія І. Навуменкі («Сасна пры дарозе», «Вецер у соснах», «Сорак трэці»), раманы: І. Чыгрынава («Плач перапёлкі»), А. Асіпенкі («Вогненны азімут»), «Хатынская аповесць» А. Адамовіча і інш.

Асноўную ўвагу В. Быкаў канцэнтруе на праблеме гераічнага, даследуе духоўны патэнцыял савецкага чалавека, ставячы яго перад неабходнасцю рашучага, жыццёва важнага выбару. Апошнія аповесці

[Заканчэнне на 7-й стар.]

Оплачено по расчету
МИНСК
Ул. Краснаармейская 9
— кат. Дзяніс

НА ЗМЕНУ МЕТАЛУ

Ніводна будоўля не абыходзіцца без жалезабетонных канструкцый. Для вытворчасці панелей, калон, бэлек штогод расходуюцца дзесяткі тысяч тон арматурнай сталі. А ці нельга замяніць метал? Аказваецца, можна. Выдатным матэрыялам для арміравання канструкцый аказваўся шклопластык. Ён лёгка, трывалы, як сталь, не падвяргаецца карозіі і ў дадатак валодае дыэлектрычнымі і антымagnітнымі ўласцівасцямі.

У Інстытуце будаўніцтва і архітэктуры Дзяржбуда БССР упершыню ў нашай краіне створана даследная аўтаматызаваная лінія па вытворчасці шклопластыкавай арматуры.

— Прызначана яна для забеспячэння новым арматурным матэрыялам навукова-даследчых арганізацый і даследных участкаў будаўніцтва, — расказвае кіраўнік аддзела інстытута Н. Фралоў. — У працэсе вывучэння ўласцівасцей шклопластыкавай арматуры, які выконваўся нашым Інстытутам у садружнасці з Ленінградскім, Рыжскім, Хабанскім і Маскоўскім інстытутамі. Маскоўскім сельэнергапраектам, Цэнтральным навуковым даследчым Інстытутам Міністэрства транспартнага будаўніцтва, устаноўлена вялікая перспектыва новага матэрыялу пры арміраванні канструкцый, на якія ўздзейнічаюць розныя агрэсіўныя асяроддзі.

Навінай беларускіх вучоных зацікавіліся многія навукова-даследчыя арганізацыі.

3 А ВОКНАМІ

аранжарэі трашчыць саракаградусны мароз, стаіць доўгая палярная ноч, а тут буяе зеляніна. Пад цёплым святлом плазменных лямпаў прывольна раскінуліся палі, на якіх тугімі хрусткімі клубкамі скруціліся качаны капусты, хіляцца налітыя залатым зернем каласы пшаніцы. З акуратных градак густа цягнуцца ўверх стрэлкі цыбулі, блакітным полымем калышацца пад лёгкім ветрыкам лён. І расце гэта не на зямлі, у нашым звычайным разуменні, а на іяніце — штучнай глебе, апрацаванай растворами мінеральных солей. І лямпы выпраменьваюць не звычайнае дзённае святло, а толькі частку яго — чырваную і фіялетавую зоны сонечнага спектра. Ураджаі тут атрымліваюць небывалыя: па тысячы цэнтнераў пшаніцы з гектара ў год, а салаты і таго больш — па 12 тысяч цэнтнераў...

Такая аранжарэя — не фантазія, а рэальнасць недалёкага будучага, у якое можна заглянуць з дапамогай вучоных Інстытута эксперыментальнай батанікі Акадэміі навук БССР. Тут, у лабараторыі фізіялогіі жыццёння раслін, якой кіруе доктар біялагічных навук прафесар Цярэнцьеў, стаяць мініяцюрныя цяпліцы — фітакамеры, дзе растуць і даюць рэкордныя ўраджаі даследныя ўзоры гароднінных і зерневых культур. У шафах салатнага колеру, падобных на халадзільныя камеры, пад яркім штуч-

ным сонцам захоўваецца вечнае лета.

Крыніцы святла ў кожнай шафе розныя — адны лямпы выпраменьваюць усе колеры сонечнага спектра, другія — асобныя яго зоны. Вучоныя заўважылі, што там, дзе спектр быў чырванаватым з «прымесю» сіняга, зеляніна расла

прымяняемых цяпер у цяпліцах і аранжарэях лямпаў дзённага святла.

У лабараторыі атрымалі, напрыклад, каля 100 тон салаты з гектара, калі пералічыць плошчы доследных «градак» на прывычныя адзінкі вымярэнняў. Пры 12 ураджаях у год цяпліца памерам у пяціпавяр-

звесткі, якія спатрэбяцца вясной пры сябе.

— Вынікі даследаванняў набліжаюць нас да вырашэння задачы вытворчасці зялёнай прадукцыі на прамысловай аснове, — гаворыць прафесар Цярэнцьеў. — Гэта дасць магчымасць забяспечваць у дастатковай колькасці гарады прадуктамі земляробства. Няцяжка ўявіць сабе, як замест ізалюваных, невялікіх фітакамер з кіруемым кліматам хутка з'явіцца шматпавярховыя заводскія збудаванні...

Але гэта толькі адна галіна практычнага прымянення лямпаў каляровага святла. Перад вучонымі стаіць больш складаная праблема — стварэнне надзейнай штучнай экалагічнай сістэмы, што выклікана неабходнасцю асваення космаса, неабжытых раёнаў зямлі — Запаляр'я, пустынь, дна мораў. Трэба забяспечыць людзей паўнацэннай ежай, ажыццявіць кругаварот вады і рэгенерацыю паветра для жыццезабеспячэння чалавека, які знаходзіцца доўгі час ва ўмовах ізалюваных ад звычайнага асяроддзя.

Працягваючы думку вучонага, можна назваць і больш далёкія перспектывы — скажам, астрафізічныя лабараторыі на Месяцы і іншых планетах Сонечнай сістэмы, якія будзе асвойваць чалавек. І хто ведае, можа, зусім ужо недалёкі той час, калі, як спяваецца ў песні, «і на Марсе будучыя яблыні цвісці».

В. БІРУКОУ.

І НА МАРСЕ

БУДУЦЬ ЯБЛЫНІ ЦВІСЦІ

больш інтэнсіўна і гусцей. Такі колер даюць лямпы, створаныя ва Усесаюзным навукова-даследчым светатэхнічным інстытуце. Шматлікія доследы ва ўстаноўках штучнага клімату даказалі, што на рост і развіццё раслін дзейнічае не толькі інтэнсіўнасць светлага патоку, але і колер. І самымі спрыяльнымі аказаліся чырвоныя і фіялетавыя зоны спектра.

У лабараторыі вывучаюць праблемы забеспячэння святлом раслін, вызначаюцца іх рэакцыя на асаблівасці крыніц святла, каб атрымаць максімальны ўраджай з адзінкі плошчы пры мінімальным затратах энергіі. І каэфіцыент карыснага дзеяння чырвоных лямп, як даказалі беларускія вучоныя, у два-тры разы вышэйшы, чым

хавы дом можа забяспечыць горад з насельніцтвам у 250 тысяч чалавек штодзённай нормай вітамінаў. Вось чаму не патрэбна вялікай фантазіі, каб уявіць, якія перспектывы прымянення «адрэдагаванага» сонца — лямпаў каляровага святла.

Ужо сёння лабараторныя ўстаноўкі штучнага клімату могуць выкарыстоўваць генетыкі і селекцыянеры для правядзення доследаў — гэта паскорыць вывядзенне новых сартоў розных культур, таму што сеяць і здымаць ураджаі можна па 3—4 разы ў год. Могуць працаваць прыёмы агратэхнікі, вызначаць якасць угнаенняў аграномы і глебазнаўцы. За зіму яны атрымаюць неабходныя

АЎТАМАТЫКА

НА СЛУЖБЕ НАДВОР'Я

Пытанне аб тым, якое будзе надвор'е, цікавіць многіх. Гэта павінны ведаць сельскія працаўнікі і машыністы вежавых крапаў на будоўлях, дыспетчар пасажырскіх перавозак аўтадартнага трэста і работнікі аэрапорта. Данія аб клімаце і гідралагічным рэжыме неабходны меліяратарам, праекціроўшчыкам будынкаў, шасейных дарог і чыгунак, газаводаў і ліній электраперадач. Наогул, звестак аб надвор'і чакаюць людзі самых розных прафесій.

Аднак сярод мноства пытанняў, якія чалавек задае прыродзе, пытанне аб надвор'і ў бліжэйшыя суткі, тыдзень, месяц, — адно з самых складаных. За апошняю чвэрць стагоддзя ўпраўленнем гідраметэаралагічнай службы рэспублікі было састаўлена каля трохсот тысяч розных карт надвор'я. Сярод іх няма зусім аднолькавых. І ўсё ж сіноптыкам удалося расшыфраваць многія заканамернасці, якія адбываюцца ў атмасферных працэсах, пранікнуць у некаторыя тайны паветранага акіяна. Дапамагаюць ім у гэтым «мудрыя» машыны і механізмы, якімі ўсё больш аснашчаецца сетка гідраметэаралагічнай службы БССР, дзе створана першая ў краіне аўтаматызаваная сістэма збору і апрацоўкі даных аб надвор'і.

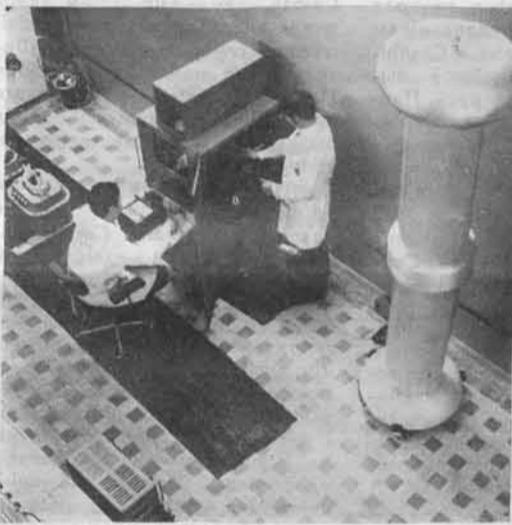
Кругласутачна, у сонечныя дні і непагадзь нясуць вахту надвор'я супрацоўнікі аддзела назіранняў. Яшчэ зусім нядаўна ім даводзілася доўгі гадзіны праводзіць на метэапляцоўцы, вымяраючы тэмпературу паветра і глебы, колькасць ападкаў, ціск, сілу ветру, уручную складаць шматлікія табліцы надвор'я. Цяпер

усё гэта даверана тэхніцы. Яна дае магчымасць у лічаныя хвіліны атрымліваць мясцовыя даныя аб ўсіх змяненнях, якія адбываюцца ў атмасферы.

Больш высокія слаі атмасферы беларускія сіноптыкі вывучаюць з дапамогай радыёзонда. І ён значна змяніўся. Цяпер усе звесткі аб хістаннях тэмпературы, ціску, напрамку і скорасці ветру, паступаючы з мініяцюрнага радыёперадатчыка, які знаходзіцца высока ў небе, ужо не даводзіцца запісваць уручную. Іх прымае спецыяльная апаратура «Метэарты», а апрацоўваюць электронна-вылічальныя машыны.

Калі радыёзонд і прыборы, устаноўленыя на метэаралагічнай пляцоўцы гідраметэацэнтра, расказваюць сіноптыкам толькі аб капрызах прыроды на тэрыторыі Мінска, то прыбор, якім кіруе інжынер аддзела радыёлакацыйных назіранняў Свяцілана Арцям'янак, дае магчымасць «бачыць» неба над Віцебскам, Магілёвам, Гродна. Гэты дзіўны прыбор — метэаралагічны радыёлакатар. З яго дапамогай можна назіраць стан воблачнасці, навальніцы, ліўні і нават невялікія дажджы ў радыусе да трохсот кіламетраў. І своечасова папярэджваць розныя арганізацыі аб магчымых змяненнях надвор'я.

Сабраныя рознымі службамі цэнтры даныя, а таксама інфармацыя з Брэсцкай і Гомельскай зональных абсерваторый, шматлікіх аўтаматызаваных гідраметэастанцый і гідралагічных пастоў, якія ёсць на тэрыторыі рэспублікі, паступаючы з вылічальнага цэнтру. Камп'ютэры «Мінск-22» і «Мінск-32» апрацоўваюць іх і выдаюць звесткі аб надвор'і.

ГАРАНТЫЯ — 30 ТЫСЯЧ ГОД

Эталон часу, які ён сёння? Да 1972 года ў Савецкім Саюзе, як і ў многіх іншых краінах, карысталіся секундай, заснаванай на вылічэннях руху Зямлі вакол Сонца.

З адкрыццём радыёактывнасці, якая ў лік існуючых характарыстык атама ўнесла і часовую каардынату, яна аказалася і такім працэсам, які мог быць пакладзены ў аснову эталона часу.

І вось з 1972 года ў СССР перайшлі на новую сістэму, якая абапіраецца на работу групы атамных гадзіннікаў Міжнароднага цэнтру Сусветнай сістэмы адзінага часу. Новы эталон не мае ні сутачных, ні сезонных, ні векавых хістанняў. Атамны гадзіннік памыліцца можа на 1 секунду толькі за 30 тысяч год. Дакладнасць вымярэнняў павысілася ў 25 разоў.

...Беларускі рэспубліканскі цэнтр метралогіі і стандартызацыі. Тут кантралюецца дакладнейшы час, які служыць для атэстацыі і праверкі высакіх прыбораў у навукова-даследчых інстытутах і на прадпрыемствах рэспублікі.

У адной з лабараторый устаноўлены ўнікальны комплекс апаратуры паўторнага дзяржаўнага эталона часу і частаты, які дае магчымасць перадаваць іх адзінкі з найвышэйшай дакладнасцю. Паўторны эталон знаходзіцца ў навукова-даследчым Інстытуце фізіка-тэхніч-

ных і радыётэхнічных вымярэнняў, размешчаным пад Масквой.

За гады свайго існавання цэнтр метралогіі і стандартызацыі ў Мінску ператварыўся ў вядучы рэспубліканскі орган, які не толькі ажыццяўляе кантроль, але і аказвае вялікую практычную дапамогу Беларускаму ўпраўленню Дзяржстандарта СССР, прамысловасці ў павышэнні тэхнічнага ўзроўню і якасці прадукцыі.

Побач з удасканаленнем і мадэрнізацыяй дзеючых тут ствараюцца эталонныя комплексы пятнаццаці лабараторый па зусім новых, не праводзімых раней у рэспубліцы вымярэннях часу і частаты, вялікіх токаў, высокіх напружанняў.

Адзін з новых напрамкаў — арганізацыя даследаванняў, падрыхтоўка рэкамендацый, метадычнага кіраўніцтва па распрацоўцы і ўкараненню комплексных сістэм кіравання якасцю на прадпрыемствах Беларусі. Для гэтай мэты таксама створана спецыяльная лабараторыя.

НА ЗДЫМКАХ: інжынеры лабараторыі высакавольтавых вымярэнняў Ю. ЯРМАК і В. БАЖАНСКІ рыхтуюць устаноўку да атэстацыі стабільных кілавольтметраў; інжынер аддзела лінейна-вуглавых вымярэнняў Н. КОТАВА праводзіць даследаванні на ўніверсальным вымяральніку даўжыні.

Фота А. ЕЛІСЕЕВА.

ЗНАХОДКІ АРХЕОЛАГАЎ

Беларускія археолагі, паведаміў кіраўнік сектара археалогіі Інстытута гісторыі Акадэміі навук БССР, кандыдат гістарычных навук Л. Побаль, у час раскопак у Быхаўскім раё-

не на параўнаўча невялікай глыбіні выявілі адно з найбольш ранніх пасяленняў на тэрыторыі нашай рэспублікі. Як мяркуюць вучоныя, яно адносіцца да II—IX стагоддзяў нашай эры. На месцы раскопак знойдзена паўземляное жыллё, стрэлы тых часоў, гліняны посуд, сярпы, упрыгажэнні для жанчын і многія іншыя старадаўнія прадметы быту.

Ля вёскі Равячка Мядзельскага раёна археолаг А. Мітрафанаў выявіў глебава-могільнік, падобны на могільнікі паўднёва-ўсходніх плямёнаў. Тут жа знойдзены два жалезныя нажы, бранзалет і іншыя ўпрыгажэнні.

Цікавыя знаходкі выяўлены археолагамі каля Лукомля. Пасля даследавання яны будучы перададзены ў музей.

РЫХТУЮЧЫСЯ адзначыць 30-годдзе вызвалення рэспублікі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, наш народ з пачуццём удзячнасці і пашаны ўспамінае сёння імёны тых герояў — воінаў розных нацыянальнасцей Савецкага Саюза, якія змагаліся за свабоду Беларусі. Мы, беларусы, паслалі сваіх сыноў бараніць сацыялістычную Радзіму на ўсе франты Вялікай Айчыннай вайны. Сыны братніх савецкіх народаў пралівалі кроў і паміралі на беларускай зямлі. Вайна з'явілася суровым выпрабаваннем нашай салідарнасці і дружбы.

На тэрыторыі Гродзеншчыны і Беластоцчыны, дзе ў чэрвені 1941 года разгарнулася жорст-

скага руху, полымя якога ахапіла ўсю тэрыторыю, занятую нямецка-фашысцкімі акупантамі. У цэлым па Беларусі 71,1 працэнта партызан былі беларусы, 19,29 працэнта — рускія, 3,89 працэнта — украінцы і 5,72 працэнта — прадстаўнікі іншых нацыянальнасцей.

Так было і на Гродзеншчыне. Беластоцкае злучэнне, напрыклад, узначальваў украінец Філіп Капуста. Камандзірам брыгады імя Чапаева гэтага злучэння быў армянін Хачык Матэвасян, брыгады імя Аляксандра Неўскага — украінец Ешчанка, брыгады «У імя Радзімы» — паляк Міхаіл Яноўскі. Вілейскім і Баранавіцкім злучэннямі камандавалі беларусы Іван Клімаў і Васіль Чарнышоў.

Сярод партызанскіх каман-

дзіроў былі і беларусы. Пасля гібелі героя яго аўтамат прыняў беларус Міхаіл Лабацэвіч і дастойна пранёс да Германіі.

Жыхары вёскі Герасімовічы былога Дамброўскага раёна, што на захад ад станцыі Кузніца, беражна захоўваюць памяць аб Героі Савецкага Саюза яфрэйтары Р. Кунавіне, які закрыў сваім целам ствол варажэскага кулямэта і даў магчымасць нашым воінам вызваліць вёску. Неўзабаве пасля гэтага падзвіга агульны сход вёскі вынес рашэнне аб увекавечанні памяці мужанага воіна:

«Рыгор Паўлавіч Кунавін прыйшоў да нас, на нашу зямлю, з далёкага Урала воінам-вызваліцелем. Яго сэрца прабілі кулі ворага. Але ён праклаў такім жа, як ён сам, ад-

ПАБРАЦІМЫ

кія баі, здзяйсняўся масавы герайны подзвіг. Мы ведаем шмат прыкладаў беззапаветнай мужнасці воінаў-пагранічнікаў у першыя дні вайны. Нам дарагія імёны начальнікаў пагранічных застаў лейтэнантаў Усава, Аляксеева, Фалдзіна, старшых лейтэнантаў Кірычэнькі, Сівацова і іншых, якія стойка змагаліся на заходняй граніцы.

Над Беластоцчынай, у раёне Замброва, у 5 гадзін 15 мінут раніцы 22 чэрвеня зрабіў адзін з першых паветраных таранаў у Вялікую Айчынную вайну ўраджэнец Рязанскай вобласці малады лейтэнант Дзмітрый Кокараў. Праз некалькі гадзін тараніў нямецкі самалёт каля Гродна старшы палітрук Андрэй Данилаў з Саратаўшчыны. Валгаградзец лейтэнант Уладзімір Каменшчыкаў 22 чэрвеня збіў над Беластокам фашысцкі знішчальнік. У гэтым баі яго машына загарэлася, лётчык выскачыў на парашуце. Нягледзячы на абпалены твар, Каменшчыкаў праз чатыры дні зноў пайшоў у бой і ў групе з іншымі лётчыкамі каля Гродна збіў 4 варажыя самалёты, а праз некалькі дзён — яшчэ 3 самалёты. Гэта быў адзін з першых лётчыкаў — Герояў Савецкага Саюза.

У Ашмянах ёсць вуліцы, якія носяць імёны капітана Аўдзева і лейтэнанта Страленкі. Гэта былі два лётчыкі — рускі і украінец, якія 25 чэрвеня 1941 года паміж Ашмянамі і Валожынам здзейснілі такі ж подзвіг, як і капітан Мікалай Гасцэла.

У ліку ўдзельнікаў абароны Гродзеншчыны ў тыя цяжкія дні 1941 года быў генерал-лейтэнант інжынерных войск Д. Карбышаў, выдатны вучоны і фартыфікатар, які загінуў у 1945 годзе ў фашысцкім лагэры смерці Маўтхаўзен і пасмяротна ўдастоены звання Героя Савецкага Саюза. Ён прыбыў у Гродна ў пачатку чэрвеня. Калі пачалася вайна, Карбышаў мог паехаць у Маскву, але ён наадрэз адмовіўся, заявіўшы: «Я — салдат і павінен знаходзіцца на фронце». Адступаючы з войскамі 10-й арміі, генерал Карбышаў тры дні ўзначальваў абарону Ваўкавыска. На Дняпры, каля Магілёва, яго кантузіла. Так ён трапіў у фашысцкі палон.

Храбрым і таленавітым воінам паказаў сябе генерал-маёр М. Хацкілевіч, камандзір 6-га механізаванага корпуса 10-й арміі, яўрэй па нацыянальнасці. Ён быў удзельнікам грамадзянскай вайны, заслужыў тады два ордэны Чырвонага Сцяга, а ў мірныя гады — ордэн Чырвонай Зоркі. Загінуў Хацкілевіч 28 чэрвеня 1941 года і пахаваны ў вёсцы Клепачы Слонімскага раёна.

Як вядома, у першы перыяд вайны акалічнасці складалі так, што войскі, якія абаранялі Беластоцчыну і Гродзеншчыну, вымушаны былі адступіць з кровапралітнымі баямі. Тыя ж воіны, якія не змаглі гэтага зрабіць, засталіся ў варажым тыле і сталі ядром партызан-

дзіраў і радавых байцоў былі татары, малдаване, башкіры, удмурты, чувашы, узбекі, яўрэі і іншыя. У 1-й Беларускай кавалерыйскай партызанскай брыгадзе, якая дзейнічала на тэрыторыі Карэліцкага, Навагрудскага і Мірскага раёнаў, асноўным ядром з'яўляліся ўраджэнцы Дона, Кубані і Паўночнага Каўказа.

На многіх франтах Вялікай Айчыннай вайны знаходзіліся нашы землякі — салдаты, афіцэры і буйныя военачальнікі.

Ураджэнец Слоніма генерал Я. Леашэня быў удзельнікам абароны Севастопаля і Сталінграда, а затым прыйшоў вызваляць родную Беларусь. Падпалкоўнік П. Жданаў са Слоніма і палкоўнік Б. Пішчыкевіч з вёскі Сасноўка Слонімскага раёна ўдзельнічалі ў фарсіраванні Дняпра ў лістападзе 1943 года і былі ўдастоены звання Героя Савецкага Саюза. Сержант В. Амеляновіч з вёскі Падкасоўе Навагрудскага раёна стаў кавалерам трох ордэнаў Славы. Стралковая дывізія, якой камандаваў ураджэнец вёскі Сіняўская Слабада Карэліцкага раёна палкоўнік (затым генерал-маёр) В. Калеснік, вясной 1944 года першай выйшла на дзяржаўную граніцу СССР.

Неацэнны ўклад у забеспячэнне нашай перамогі над ворагам зрабілі Маршал Савецкага Саюза В. Сакалоўскі, родам з-пад Забудова, генерал арміі А. Антонаў, генерал-палкоўнік М. Паўлоўскі і контр-адмірал С. Воркаў з Гродна, генерал-палкоўнікі І. Камера і М. Нагорны, генерал-лейтэнант А. Пулка-Дзмітрыеў з Карэліцкага раёна, генерал-палкоўнік А. Гасціловіч з Ашмянскага раёна і шэраг іншых ваеначальнікаў.

У спякотныя ліпенскія дні 1944 года войскі трох Беларуска-франтоў прыйшлі вызваляць Прынёманскі край ад фашысцкіх прыгнятальнікаў. Імі камандавалі генералы арміі паляк К. Ракасоўскі, рускі Г. Захараў і украінец І. Чарняхоўскі.

На гродзенскай зямлі нарадзілася мноства подзвігаў, якія былі праяўленнямі сапраўднага брацтва, змацаванага крывёю.

З далёкай амурскай тайгі прыйшоў сюды малады сержант Міхаіл Курбатаў, які загінуў на Нёманскім плацдарме ў Гродна, дзе цяпер вырастае завод карданых валаў. Сёння аб подзвігу гэтага Героя Савецкага Саюза гаворыць памятны знак, устаноўлены на заводскім двары. 14 адважных воінаў за фарсіраванне Нёмана заслужылі званне Героя Савецкага Саюза. Гэта былі ўраджэнцы Украіны і Паволжжа, Урала, Архангельскай і Цюменскай абласцей.

Ураджэнец далёкага Казахстана радавы Агадзіл Сухамбаеў быў у ліку першых воінаў, якія ўварваліся ў Гродна 16 ліпеня 1944 года. Праз некалькі дзён у Аўгустоўскіх лясах ён паўтарыў подзвіг Аляксандра

важным байцам Чырвонай Арміі дарогу да перамогі. Ён змагаўся за наша шчасце, за тое, каб вораг ніколі не ступіў на парог нашага дома...

Такі ж бесмяротны подзвіг у тыя дні здзейсніў каля Слоніма украінец Мікалай Мірошнік, а месяцам раней — беларус Міхаіл Бялуш, партызан атрада «Кастрычнік», ураджэнец вёскі Руда Ліпчанская цяперашняга Дзятлаўскага раёна. У пясчковым парку ў Дзятлава пахаваны Героі Савецкага Саюза камандзір 120-й гвардзейскай Рагачоўскай дывізіі латыш генерал-маёр Ян Фогель і яго намеснік палкоўнік Павел Пятроў з Алтайскага краю. Яны прыйшлі да нас як вызваліцелі і тут засталіся навечна.

Якім праяўленнем вялікага пабрацімства можна назваць удзел у вызваленні Слонімскага раёна конна-механізаванай групы пад камандаваннем асціна генерала Ісы Пліева. У састве групы, у асаблівасці 4-га гвардзейскага кавалерыйскага корпуса, былі ўраджэнцы гапоўным чынам поўдня краіны — Дона і Кубані, рэспублікі і аўтаномных абласцей Каўказа. У ліку камандзіраў палкоўнік і удастоены назвы «Слонімска», мы знаходзім, напрыклад, кубанскага казака Героя Савецкага Саюза падпалкоўніка А. Гераськіна і лезгіна маёра Алі Шахмаева.

У тыя далёкія дні 1944 года на Слонімсчыне грывела слава украінца лейтэнанта-танкіста Івана Сухамліна. Каля станцыі Міцкевічы ён з трыма танкамі восем гадзін вёў бой з гітлераўцамі, а затым захапіў плацдарм на рацэ Шчара перад Слонімам і першым увагнаўся ў горад. Ён быў удастоены звання Героя Савецкага Саюза.

Нельга не сказаць пра генерал-палкоўніка І. Болдзіна. У верасні 1939 года ён камандаваў конна-механізаванай групай, якая вызваляла Заходнюю Беларусь. У чэрвені 1941 года намеснік камандуючага Заходнім фронтам генерал-лейтэнант Болдзін кіраваў абаронай Гродна. У ліпені 1944 года ён трэці раз прыйшоў на Гродзеншчыну, прывёўшы цяпер ужо палкі 50-й арміі, аваяныя славай пад Масквой, Тулай і Магілёвам. Іменна 50-я армія разам з 3-м гвардзейскім Гродзенскім кавалерыйскім корпусам і 36-м корпусам 31-й арміі вызваліла Гродна 16 ліпеня 1944 года.

З лёсам працоўных Прынёманскага краю пераплаліся справы і подзвігі сыноў і дачок многіх народаў вялікай савецкай сям'і. Гэта дружба, змацаваная крывёю на палях змаганняў і ў партызанскіх атрадах, будзе заўсёды натхняць працаўнікоў Гродзеншчыны ў іх мірнай стваральнай працы.

А. КІРКЕВІЧ,
намеснік дырэктара па навуковай рабоце Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея.

ЧАТЫРЫСТА З САРАКА КРАІН

Пісьмы з Нігеры, Манголіі, Польшчы, Мексікі, з Кубы... Стракацяць штэмпелямі чатырох частак свету маляўнічыя канверты, акуратнымі стосамі раскладзены на стале. Ва ўсіх іх адзін адрасат: СССР, г. Мінск, Беларускі політэхнічны інстытут. У гэтай буйнейшай навучальнай установе нашай рэспублікі займаюцца студэнткі больш як 40 краін.

Розны лёс у кожнага з чатырохсот студэнтаў - інашаземцаў.

Жаан Мадэйра пакуль што адзіны ў інстытуце прадстаўнік рэспублікі Гвінея-Бісаў.

Знаёмства з СССР пачалося ў Жаана яшчэ ў дзяцінстве, калі бацька ўзяў яго на нелегальную маёўку ў джунглях пад горадам Кацье. Там юнак упершыню пачуў імя Леніна, словы Рацыя і свабода. Потым былі партызанскія баі з партугальскімі каланізатарамі, хвароба бацькі і накіраванне ў СССР на вучобу, Кіраўніцтва Афрыканскай партыі незалежнасці Гвінеі і астравоў Зялёнага Мыса яшчэ задоўга да перамогі партыі ў падрыхтоўцы інжынерныя кадры для будучай незалежнай рэспублікі. Закончыўшы ў Ленінградзе металургічны тэхнікум, Жаан вярнуўся на радзіму і ўдзельнічаў у барацьбе супраць партугальскіх каланізатараў. У хуткім часе вызвалены тэрыторыі сталі вымярацца сотнямі квадратных кіламетраў, а партугальскія форты здаваліся маленькімі чорнымі кляксамі на зялёнай карце краіны.

Праз некалькі год Жаана ў ліку іншых маладых гвінейцаў накіроўваюць працягнуць вучобу ў СССР. Так Беларускі політэхнічны інстытут стаў новым домам маладога афрыканца.

Я спытаў у Жаана Мадэйры, якія ўражаны ён павязе дадому і пачуў у адказ: «Я не толькі вучуся ў Беларусі сваёй будучай спецыяльнасці, я вучуся ў беларускага народа любіць да сваёй Радзімы, да свабоды. У музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны я бачыў разнамастыя сцягі заваўнікаў. Гэтыя трафеі — сведкі мужнасці беларускага народа. І калі спытаюць мяне праз некалькі год, якія самыя шчаслівыя гады ў маім жыцці, я адкажу — вядома,

студэнцкія. Тут, у Мінску, мы жывём адзінай сям'ёй: гвінейцы і палякі, беларусы і кубінцы, рускія і в'етнамцы, манголы і немцы».

Бербель Тродлер дзевятнаццаці год. З-за свайго невысокага росту і бялявых валасоў яна выглядае яшчэ маладзейшай, Бербель — будучы інжынер-энергетык.

Яе біяграфія — гэта звычайная біяграфія тысяч і тысяч дзяцей новай сацыялістычнай Германіі. Бацька — афіцэр народнай арміі, маці — бургамістр аднаго з прадмесцяў Дрэздэна. Дзяўчына ўлюбёная ў свой горад, адраджаны з руін у пасляваенныя гады. Пасля заканчэння школы Бербель паступіла на рабфак для падрыхтоўкі да вучобы ў СССР.

Заняткі ў політэхнічным інстытуце дадуць магчымасць ёй атрымаць дыплом інжынера. Аднак не менш каштоўнымі яна лічыць і ўсе астатнія веды, атрыманыя тут. Яна ўбачыла, як развіваюцца самабытнае мастацтва і літаратура беларусаў у сям'і раўнапраўных народаў Савецкага Саюза. Яе цікавіць наша нацыянальная культура і мова. Бербель знаёміцца з Мінскам і яго славацямі. У залах мастацкага музея БССР яна адчула: савецкія людзі любяць і цэняць палотны зарубежных майстроў, і іх творчасць багата прадстаўлена ў экспазіцыі. Дзяўчына праспектаў беларускай сталіцы і патанаючых у зелянінах скверах.

Ветлівыя твары сустрачных, сяброўскія ўсмішкі. Бербель адчувае — гэта сапраўдныя сябры. Гісторыя яе роднага горада там прыклад. Кожны жыхар Дрэздэна ведае, кім быў выратавана карцінная галерэя — гонар нямецкага народа.

З дыпламам энергетыка будаўнікоў, мета л у р г а раз'едуцца маладыя савецкія спецыялісты па ўсёй нашай краіне. Да сябе дамоў, будаваць новае жыццё, паедуць атрымаўшы беларускія дыпламы, нашы зарубежныя сябры.

Аляксандр ПАЛЬЧЭУСКІ
НА ЗДЫМКУ: замежныя студэнткі Юрк АЙТНЕР, Бербель ТРОДЛЕР, Уве БЕРНХАРД, якія займаюцца ў Беларускім політэхнічным інстытуце.

РОДИНА НЕ ПРИЕМЛЕТ ПРЕДАТЕЛЯ

РЕШЕНИЕ СОВЕТСКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА ОБ ИЗГНАНИИ А. СОЛЖЕНИЦЫНА ИЗ СССР И ПОСЛЕДОВАВШАЯ ЗА НИМ ВРАЖДЕБНАЯ АНТИСОВЕТСКАЯ КАМПАНИЯ НА ЗАПАДЕ ВЫЗВАЛИ МНОГОЧИСЛЕННЫЕ ОТКЛИКИ НАШИХ ЗАРУБЕЖНЫХ ЧИТАТЕЛЕЙ. НИЖЕ ПУБЛИКУЮТСЯ ОТДЕЛЬНЫЕ ПИСЬМА И ВЫСКАЗЫВАНИЯ, НЕДВУСМЫСЛЕННО ХАРАКТЕРИЗУЮЩИЕ ОТНОШЕНИЕ СООТЕЧЕСТВЕННИКОВ К ПРЕДАТЕЛЮ РОДИНЫ.

РЕШЕНИЕ КЛУБА «СТАРОЖИЛОВ»

На общем собрании членов клуба «Старожилы» имени Ю. Гагарина в Чикаго единогласно была принята следующая резолюция:

«Одобрить решение Советского правительства о лишении гражданства и высылке из пределов СССР предателя Родины мерзавца А. Солженицына».

А. ХАРБИН.

США.

НА ЧУЖИЕ ХЛЕБА

Тут, где я живу, теперь много пишут и говорят о Солженицыне. Лично я и большинство моих знакомых горячо одобряем решение Советского правительства выставить предателя за пределы страны. Решение правильное! Действительно, если этот человек возненавидел Родину, если он на нее клеветает, то пусть отправляется на чужие хлеба к тем врагам Советской страны, которым он преданно служит. Он не достоин есть хлеб с родных полей.

Если западные друзья Солженицына уже начинают называть его дураком, то чего ему ждать в дальнейшем? Тут хотели видеть в нем «мученика за свободу», но из этой затеи ничего не вышло. Все, что трезво мыслят, называют Солженицына просто предателем, который продал свою грязную душу за 30 сребренников. Да и он, видно, начинает понимать свое незавидное положение. Я уже несколько раз видел Солжени-

цына на экране телевизора и заметил, что он выглядит очень уж невеселым, каким-то мрачным и растревоженным.

На Западе враги СССР очень ценят Солженицына. А для нашей Родины он — ничто. Все равно что прыщ, который с чувством гадливости удалили со здорового тела.

А. ГРИЦУК.

Канада.

ОЧЕНЬ ПРАВИЛЬНО!

Прочитала в вашей газете статью о Солженицыне. Хочу сказать по этому поводу, что с таким гнусным писателем Советский Союз поступил очень правильно. От власовцев надо избавляться. Здесь у нас их много, и я знаю, какие это негодяи.

М. БУЖЬЕ.

Франция.

ЕГО ХВАЛЯТ СИОНИСТЫ

...Никто так не хвалит Солженицына, как сионисты. Их газета «Новое русское слово» помещает его портреты, пропагандирует его грязное сочинение, пишет о нем каждый день до изнеможения. В одном из номеров газета поместила выдержку из того места его книги, где он пишет о власовцах. Этот предатель называет Власова выдающимся человеком, а власовцев — «героями», которые боролись за свободу России. Вот до какой подлости дошел этот человек.

А каковы сионисты? Они ведь хорошо знают, что власовцы вместе с гитлеровцами истребляли евреев. Поэтому я

думаю, что если бы сегодня из могилы встал Эйхман и объявил новый поход на Советский Союз, то они бы и Эйхману ноги целовали.

Такая у нас в Америке творится «политика».

И. АЛЬСЕВИЧ.

США.

ПРЕЗИРАТЬ ИЗМЕННИКА

У нас наступила настоящая вакханалия с Солженицыным. Днем и ночью только и говорят о нем, чтобы мы, простые американцы, забыли о безработице, о невозможности купить продукты из-за высоких цен.

Каждый честный человек должен презирать этого изменника. Его слова о демократии и свободе — пустые звуки, душа его и его «творчество» — все на продажу, как это и принято у нас в капиталистическом мире. Уверена, что скоро его будут презирать даже те, кому он продался за доллары, потому что предателей нигде не любят.

Э. СЛАВИНА.

США.

ТЕНЬ ВЛАСОВА

У нас в ФРГ восхваляют Солженицына. Его здесь величают, называют великим человеком, хотя этот негодный элемент — не более чем тень изменника Власова. Кстати, я с интересом прочел в «Голосе Радзими» статью о Власове. Все у него власовское — и мысли, и поведение, и продажность. Очень правильно сделали, что выгнали его из страны.

А. НЕСТЕРЕНКО.

ФРГ.

ИМ НЕТ МЕСТА НА РОДИНЕ

Уважаемые друзья из газеты «Голос Радзими»!

Пишите побольше и разоблачайте таких бандитов, как Власов, Сахаров и Солженицын. Хочу сказать, что к нам в Детройт приехал подобный предатель — какой-то поэт Бродский, который, как и Солженицын, зарабатывает деньги на антисоветской клевете. И что вы думаете? Он уже насытился Западом. Газета «Детройт Ньюс» писала, что Бродский просился вернуться в Советский Союз, но ему не разрешили. И правильно поступили — таким людям нет места на Родине.

Г. СТОЦКИЙ.

США.

РАБОЧИЕ НЕ ПОДДЕРЖИВАЮТ РЕАКЦИЮ

У нас в Канаде жизнь неудержимо дорожает, иллюзии, созданные буржуазной пропагандой, рассеиваются. К обывателю приходит растерянность. Люди задумываются о том, почему так случилось, ищут виновных. И тут пропаганда подбрасывает свои рассказы о Солженицыне, чтобы отвлечь внимание народа от наступившего кризиса.

Но трудовые люди обмануть невозможно. Многие рабочие осуждают Солженицына и поддерживают решение Верховного Совета СССР выбросить из страны клеветника. Когда реакционное руковод-

ство всеканадского объединения профсоюзов выступило в поддержку Солженицына, многие профсоюзы и городские рабочие советы не поддержали и даже осудили такую позицию. Как видите, реакции не удастся получить от Солженицына крупного дохода.

В. БОРЧЕНКО.

Канада.

ПОШУМЯТ И ЗАБУДУТ

...Новости у нас следующие: вся нечисть выползла встречать «хиппи», которого вы вывели метлой из страны... Солженицына здесь ждет такая же участь, как и девицу легкого поведения Аллилуеву — пошумят и скоро забудут. А вы, советские друзья, и впредь выбрасывайте вон мусор, если он окажется в вашем доме. На западных «мусорных свалках», где в одну кучу свалены недобитые фашисты, власовцы, белогвардейцы, бандеровцы, для таких место найдется.

Е. БОГАРТ.

США.

Не спаў нача́мі, думкай смаг,
А колькі бруду перакінуў!..
Ляпіў з гразі «Архіпелаг»,
Радзіме нож вастрўў у спіну.

Пакуль ён сыкаў
з-пад карча —
Яму і оды і асанны...
Пераступіў мяжу — крычаць,
Што вуж не надта тут
жаданы.

І хутка гэты «вольны свет»
Яго, як блудніцу, забудзе.
Гудзе званамі зааперт:
Нідзе няма пашаны юдзе.
А. БУСЕЛ.

ЗША.

ПОСЛЕДНИЙ ИЗ БЕЛОГВАРДЕЙЦЕВ

Всеобщее презрение и забвение — такова участь изменников. И хотя сегодня западная пресса еще пытается подогревать страсти вокруг Солженицына, завтра его ждет судьба всех предателей: перестав представлять интерес для буржуазной пропаганды, он скоро окажется на политической свалке, где влчат жалкое существование перебежчики и изменники Родины, отмечается в публикуемой ниже статье из нового турецкого еженедельника «Ильке».

Общезвестно, чего так упорно добивались Солженицын и его покровители на Западе, загода примерявшие ему венец «великомученика». Но когда его вместо Сибири неожиданно отправили прямо в объятия столь горячо любимого им и уважаемого капиталистического общества, шансы на превращение «дела Солженицына» в предмет крупной политической спекуляции резко поубавились.

Как бы то ни было, «спасение» этого человека из «советского ада», приобщение его к накопленному им в швейцарских банках состоянию отнюдь не обрадовали его западных друзей. Более того, буржуазные пропагандистские службы, главное назначение которых — поливать грязью социалистический строй, мешать пробуждению сознания трудящихся масс в странах капитала и подкладывать мины под политику разрядки напряженности, растерялись. Их фокус не удался.

Нет сомнений, что Солженицын, этот последний из белогвардейцев, еще некоторое время будет появляться на страницах буржуазной прессы в качестве некоего «литературного мессии». Буржуазные спекулянты от пропаганды не преминут преподнести его романы с еще большим шумом, чем прежде. Книжки будут завалены открытками с его портретом. Не исключено, что его имя появится на уличных табличках и пивных кружках.

Но эта искусственная активизация средств массовой информации — телевидения, радио, печати — не может продолжаться долго. Судьба Солженицына предопределена: как и бесчис-

ленное множество ему подобных, он будет заброшен и забыт своими покровителями тотчас же, как иссякнет возможность использовать его в политических махинациях.

История еще не знает ни одного случая, когда бы людям, сделавшим своей профессией нападки на социалистический строй, завоеванный в нелегкой борьбе и созданный самоотверженным трудом миллионов трудящихся, удалось нажить моральный капитал. Ни один писатель, посвятивший себя очернению общественного прогресса, не сумел выстроить себе трон бессмертия. И тут не поможет никакая пропагандистская кампания.

«Литературная ценность» произведений Солженицына интересует его покровителей в последнюю очередь. Так же мало смущают их и столь частые в его романах неувязки с историей. Давно известно: для того, чтобы буржуазная пропаганда Запаदा принялась превозносить какого-нибудь писателя до небес, нужны совсем другие критерии.

Даже самый предвзятый наблюдатель не увидит «счастливого совпадения» в награждении Солженицына Нобелевской премией. Едва ли кто возьмется утверждать, что Солженицын и Пастернак «превозмогли» Горького, Толстого или Арагона. Пастернак был в высшей степени оригинальным и сильным поэтом. Но только из-за того, что он сыграл на руку буржуазии, премия была присуждена его беспомощному роману «Доктор Живаго». О нем пошумели, побесновались и... забыли. Дело исчерпало себя. Что

сегодня осталось в памяти от этого произведения? Ничего... Когда Пастернак увидел масштабы и окраску развернувшейся вокруг него за границей пропагандистской кампании, он понял, что стал предметом политической манипуляции, и поспешил отмежеваться от этой неблагоприятной шумихи. Солженицын же не хочет видеть, что он всего лишь марионетка в чужих руках.

В «Августе 14-го» им превозносится Русь допетровской поры, оплакивается утрата ею «нравственных основ». Эта «утрата» лежит, оказывается, в основе поражения, всех поражений. Солженицын проповедует, что «внутреннее состояние человека главнее, важнее, чем социальный строй».

Вот характерный для автора эпизод: один из героев «Августа 14-го», полковник Воронинцев, поручает похоронить погибшего на поле боя старшину Благодарову. И вот во время погребальной молитвы все присутствующие, в том числе и Воронинцев, объединяются в едином порыве к надежде и вере. Потому что, объясняет автор, русский человек только и находит себя в вере в Иисуса Христа. Лишь один человек, Ленартович, остается вне общего подъема. Вот он-то и есть воплощение всех зол...

Солженицын постоянен в своем предпятии старого новому, в своих симпатиях к «здоровомыслящей» аристократии и отрицании новой интеллигенции.

В «Августе 14-го» много глав посвящено вопросам военной стратегии. То, что в них рассказывается, диаметрально противоположно историческим фактам. На протяжении многих страниц Солженицын упражняется по поводу некоей «чудодейственной» стратегии, способной-де превратить поражение в победу. От своей навязчивой идеи выдавать себя за «гения стратегии» не отказывается он и в «Архипелаге Гулаг».

В этой книге он пытается оправдать армию изменников, генерала Власова. К этому немислимому делу он приступает весьма своеобразным способом. Так, он утверждает, будто советское командование умышленно направило Вторую армию, возглавляемую Власовым, в плен к гитлеровцам, чтобы заставить ее изменять. По Солженицыну выходит, что власовцы безгрешны,

это просто какие-то «невинные дети», которых силой заставили предать. Но зато как он расписывает их личные достоинства: если кто в книге и похвалит незаурядную храбрость на поле боя, то, конечно же, солдаты Власова. Им приписывается даже... освобождение Праги. Можно ли придумать более беззастенчивое извращение исторических фактов?!

Остается только спросить: когда же, по мнению Солженицына, настанет время оправдать известных контрреволюционеров — Колчака, Врангеля, Деникина? Ведь если бы не Октябрьская революция, эти кроткие агнята никогда не взялись бы за оружие, не объединились бы с иностранными интервентами в борьбе против собственного народа. Если не Октябрьская революция виновата в их измене, то кто же? Такова логика Солженицына.

Нет, никого не введет в заблуждение фальшивый гуманизм тех, кто считает непременным атрибутом «свободы творчества» площадную брань в адрес социализма. И пусть они сколько угодно кладут свою душу на алтарь служения капиталистическому строю, пусть тщатся помешать подлинному освобождению человечества и установлению мира на земле. Это их дело. Но утверждения, будто они делают это «во имя свободы», могут вызвать только отвращение. Эти господа становятся паразитически нетерпимыми, когда сталкиваются с противоположными точками зрения. Куда только девается их христианское смирение! Вспомните, какой визг подняла буржуазная пресса, с какими нападками обрушилась она на левые силы, когда Генеральный секретарь Французской компартии Жорж Марше на вопрос: «Как вы находите «Август 14-го»?» — ответил: «Скука скукой. Я бросил читать на половине».

Зато когда идет речь о нападках на социализм, картина совершенно меняется... Западные пропаганды с радостью подхватывают их, не замечая всей подлости, продажности, бесчеловечности собственного мира.

Нет пределов подлости...

Хусейн БАШ.

«Голос Радзими»

№ 20 (1333)

Праўда, яны нічога не адвечылі на гэты мне вапрос. Яны пачалі з аўтаматаў страляць. Я ўпаў. Не кленчыў, а ўпаў. А жынка ўчапілася за маю шыю і ўпала на мяне. І пападалі яшчэ трупы, і на блізкае расстанне з аўтамата не праходзіла пуля, каб праз трупы і мяне дастаць. Толькі правая старана ў мяне, як ляжала, во такое палажэнне, дык тры пулі папала і яшчэ дзве сюды, і адна... — шэсць пуль.

Стрелялі доўга. Адною жанчыне папала, яна ўпала на рабёнку, ён сільна плакаў...

Сярэдняя дочка мая, ёй пяць гадоў, стала плакаць. Кажы:

— Папка, папачка, сільна больна!

Я кажу:

— Ціха, дочка, не плач.

— Ой папачка, я не магу цярыцца!

Як стала яна плакаць, дык ёй з аўтамата вочарадз як запусцілі, дык чарапок зляцеў і мазгі брызнулі на сцяну, і яна скончылася. Я гэта сваімі вачамі...

А жынку забілі зразу.

Ну, я і ляжу пад трупамі. Стала цішыня. Потым што-та гудзіць. Што такое гудзіць? Самалёт? Потым з-пад трупаў я паднімаюся. О-о-о! Страх падае ўжо, гарыць! Людзі гараць сінім агнём. Ці яны аблілі, ці яно ўгарэлася так. Знаеце, усё-такі жыр, цела людское. Як ні гавары. Гарыць прама сінім агнём, як бензін! Я на гарашчую сцену карабкаюся, на сена хачу. Калі карабкаюся — валёнкі з ног з'ехалі і я астаўся басяком. Патом падняліся яшчэ дзве жанчыны — мая сястра дваюродная і суседка. Некуды дзтвацца, гарымо — поўнацю ўжо страх падае. Я, значыць, сеў і гавару ціхонечка:

— Адно срдства — бегчы ў дзверы.

Яны закрылі дзверы. Мы ў гэтым вуглу былі, і бяжаць нам праз трупы на да. Дык я як бросіўся! Гэтыя трупы гараць, курчацца — я перапрыгнуў і ўдарыўся рукамі ў дзверы. Дышаць ужо нечым. Я ўдарыўся так крэпка, што абедзве палавінкі раскрыліся. Я ўпаў і пацягнуў сырога воздуху. Дым клубіцца. Сарай вялікі, гарыць і крыша, і сена... І я бяжаў у гэтым дыме. І дабяжаў я — немцы! Стаяць немцы. Абоз нямецкі. Я разварнуўся і апяць у дым. А там была братава варыўня і яма — ён абсыпаў варыўню. У гэтую яму я і ўскочыў.

Увесь я ў крыві, бо трупы ж на мне ляжалі...

Попелам сляды мае занясла на снезе. І я сядзеў прымерна да поўначы. Потым падняўся. Што ж дзелаць? Рук я не чувтаваў — у мяне ажогі сільныя, паўсхваталіся банкі во такія на руках. І басяком. Трэба на ногі што-та. У брата вісела бяллі на плоце, пасцірана. Я ўзяў пазавязваў рукавы ў бяллі ў гэтым, нацягнуў на ногі і паціхоньку патопав да свайго дому. Было гэта метраў сто пяцьдзесят.

Праўда, раней я падыйшоў да трупаў. Жанчыны, што за мною беглі, ляжаць паабгарваныя, на парозе... Можы, у трупах, у адзёжы забыталіся? А можы іх немцы ўкінулі назад?

Зайшоў я ў сваю кварціру, узяў адзеля, узяў шнуркі такія харошыя, узяў прастыні, узяў палаценцаў штук два, каб у слухаі, калі я найду чалавека дзе свайго, штоб яму перавязку зрабіць. У кустах разарваў адзеля, накруціў на ногі, пазавязваў і паціхоньку падаўся...

Мікалай Бранавіці вярнуўся ў родныя Рахавічы інвалідам вайны. Ходзіць на мыльцах. Расказвае стрымана, але вочы ўсё-такі поўныя слёз.

«...Дачок пабітых успамінаю часта. Трэба ж так, каб адна нарадзілася 8 сакавіка, другая 1 мая, а трэцяя — на Кастрычніка. Добра было б дні нараджэння адзначыць...»

А ў чалавека сёння і новая сям'я, і дом, і працоўны дастатак. Памяць...

Міхаіл Андрэвіч Казёл. Вёска Красное ў Шчучынскім раёне.

Крыў хату шыферам. Запрасіў нас у чысты пакой, застаўлены вазонамі, і расказаў, як неаднойчы ўжо, відаць, за трыццаць год расказаў, — і без прыкрас, і з новым хваляваннем.

«...Цяпер я жыў у Красным, а тады жыў у Ляхаўцах.

Бацька раніцамі малаціў, а я шавецкую работу рабіў. Бацьку жывот забалеў нешта, дык ён прыходзіць, будзіць мяне:

— Падыміся—ідзі малаціць.

Я падняўся, абуюсь, узаяса за ручку дзвярэй, а тут мяне — назад... Пагналі туды, дзе з усёй вёскі народ сабраны быў.

Сагналі ўсе Ляхаўцы. Спачатку людзі стаялі, як авечкі, без усякага парадку, а потым яны паставілі ў тры шэрагі. І праз нейкі час выйшаў іхні камісар і зачытаў, што забілі лесніка, значыцца, — усё тут «памочнікі бандытаў». Вось за гэта сёння і будуць расстрэлены дваццаць пяць чалавек. Тады ён дастаў спісак і пачаў па спіску зачытваць: такі, такі, такі... Выклікалі нас і адразу акружылі кулямётамі.

Усе яны былі ў шэрай нямецкай форме, гаварылі па-нямецку паміж сабой, а да нас — па-польску. Цераз перагаворшычка. А камісар сам троху па-польску гаварыў.

У хату нас Вераб'ёву загналі, а тады прыходзілі і не вычыталі, а проста бралі, хто пападзеца — па пяць чалавек.

Калі мы ў хаце сядзелі — я сеў за стол, і вось мы ўсе, атабраныя, дзурья і падругі, папрашаліся паміж сабою... Калі павялі першую пяцёрку, нам у хаце было чуваць, як там затрашчалі аўтаматы... І як толькі затрашчалі аўтаматы — мінут праз пяць зноў прыйшлі немцы, зноў пяцёрку ўзялі — павялі.

Я, канешне, мог бы пайсці і ў наступную вочарадз, бо яны бралі першых ад дзвярэй. А каб вы ведалі, што ў гэтай хаце тварылася! Хаос цэлы! Я не плакаў, нічога... Пасядзеў я, падумаў. Расстралілі адну пяцёрку, павялі другую пяцёрку расстрэльваць. Мог бы я

А потым бацьку майго за мяне забралі і застрэлілі. Хацелі яшчэ матку забраць, але нешта яны паміж сабой пагаварылі, пагаварылі, і так яна засталася...»

Перад расстрэлам Міхаіл Андрэвіч, як «заходнік», быў салдатам польскай арміі, у верасні трыццаць дзевятага года сустрэкаўся з немцамі ў баі. Пасля расстрэлу ён, зусім натуральна, стаў партызанам. Мужчына. А расказвае і... час ад часу плача, аж не можа гаварыць. Няўжо з-за бацькі?.. Ці гэта проста крыўда і гнеў—чалавечая крыўда і справядлівы гнеў, якія не праходзяць, не заспакойваюцца нават помстай!...

На Клічаўшчыне, у вёсцы Усакіна. Багаты домік, зялёна-таямнічы сад, злосны сабака. А гаспадар—высокі і мажны мужчына, вельмі прыкметна маладзейшы за свае «семдзесят з гакам». На руках—маленькая, гарадская ўнучка.

Алесь АДАМОВІЧ, Янка БРЫЛЬ, Уладзімір КАЛЕСНІК

РАЗДЗЕЛЫ З КНІГІ

ў наступную вочарадз пайсці, але думаю: «Колькі ні сядзі — ад кулі не ўцячэш». Я тады выходжу і кажу:

— Хто больш ідзе?

Кожны жмецца ў куток...

Немец астальных чатырох выкінуў у дзверы за мной.

Выйшаў я — адразу камісар стаіць.

Пытаюся ў яго па-польску, за што мяне расстрэльваць будуць. А ён:

— Лёўзі! Бандыта!

Пра ўцёкі я не думаю, бо куды тут уцячэш? З аднаго боку плот высокі, могількі, а з левага боку вуліца—фельчараў высокі плот, шыкетнік. Куды тут уцячэш?

Пасля падышоў я з метраў дваццаць і штурханула мяне нешта: «Уцякай!» Але куды ўцякаць? На плот скачу—адразу ж заб'юць, бо хутка не пераскочыш. Тады я ішоў, ішоў... Направа вуліца. Думаю: сюды. Прама—заб'юць. Бачу, расстрэляныя у яму кідаюць. Засталася мне метраў дваццаць — трыццаць. А ў Мікалая былі вароты прыадчынены ва двор. Я параўняўся з варотамі і таму немцу, што справа ад мяне ішоў,—калі даў!—дык ён адразу і пайшоў куліка. А я ў вароты. А тут радам дом. Я—за вугал, а па мне стрэл. Не папалі. Я па загаццю і ў вуліцу. Цераз плот пераскочыў і—па вуліцы. А па мне,—ад тых людзей, што стаялі сабраныя,—цераз могілкі пачалі з кулямёта біць. Дабег я ў самы канец вуліцы, да Любы, а там, дзе расстрэльвалі, стаяў станкавы кулямёт. Прачаў ён па мне біць. І яшчэ чалавек трыццаць б'юць... Ну, праўда, бег я, падаў. Нават не ранілі. Я помню: поўз, поўз, а кулі, як толькі пачнеш паўзіць,—цёх, цёх, цёх!.. Больш за ўсё біў па мне кулямёт. Ялавец рос. Я да тога ялаўца падпоўз, і—прыжок. І — у сасняк. Бягом па гэтым сасняку. Сасняк канчаецца. Направа хутар і поле ўжо. З левага боку ў мяне ўвесь час немцы, а справа, дзе хутар, немцаў няма. «Перасяку я,—думаю,—гэтае поле». Азірнуўся, бачу—стаяць тры немцы! Але я ўсё роўна пруду хутара. Як пачалі яны па мне страляць... Дабег да хутара, забег за хутар—агонь спыніўся. На рэчачцы кладка ляжала, я па гэтай кладцы—як чудам нейкім, перабег. За рэчкай—метраў трыста алешнік, я туды і дабег. А немцы падышлі да самай рэчкі, пастаялі, пастаялі і вярнуліся назад.

З нашай вёскі ніхто больш тады не ўцялеў. Толькі Мікалай Стасюкевіч паспрабаваў уцякаць, але адбегса метраў дваццаць і—на плоце—яго забілі.

Тады забіта было, здаецца, дваццаць сем чалавек.

Калі я ўцёк, тады тыя немцы, што гналіся за мною, вярнуліся. Старшы немец, каторы там камандзір,—людзі потым расказвалі — даваў, даваў, даваў таму, што мяне гнаў.

А дзед, хоць ён і вусаты такі, і грымучы, відаць, і добры, і вясёлы.

Макар Карпавіч Заяц.

«...Тут у нас многа Зайцаў у вёсцы, але адзін я—Макар Карпавіч.

ПЫТАННЕ:—Дык гэта вы—той самы заяц, што немца забіў?

— Той, той! (Смяецца.)

Адступалі нашы. І тут ішлі нашы. Дзівізія. А я жыў з канца. І ка мне ўсё прыходзіць начальства, пакушаць што-небудзь. У лесе мы жылі. Я раз даў, другі раз даў, а потым нет чаго даваць. І кажу я:

— Рабяты, я вас не выкармлю, а мае дзеці астануцца так. Вунь картошка ўжо падрасла калгасная. Чорт з ёю, што маленькая, падумаеш—жалець. Усё роўна хвашысты забяруць.

Ну, а яны ў акружэнні былі. Яны картошкі накапалі.

— Лошадзь есць?

— Ёсць.

— Завязіце нам.

Завезлі. Назаўтра зноў прыходзяць, ужо больш. Лейцэнант, у гражданскую вайну ваяваў, Іван Мінавіч. Гэта яны ў мяне пра яго пыталіся: ці ёсць яшчэ хто-небудзь з акружэнцаў. Я павёў іх і паказаў, дзе ён хаваецца. Яны яго ўзялі. Мы два вазы картошкі накапалі, завезлі ім на палігон.

Ахрэм Бабовік узнаў—пайшоў у паліцыю і немцам данёс. А ўжо нашы правалі недзе каля Друці. Яшчэ фронт ішоў. А Ахрэм гаворыць:

— Вот гэты вазіў бандзітам есці.

Ну, мяне ночку забралі.

ПЫТАННЕ:—У вас сям'я вялікая была?

— Чэцвера дзяцей і жана. І ўсіх нас забралі. Яшчэ з лесу людзей узялі: прачоска лесу была. Сталі расстрэльваць.

Мяне б'юць:

— Вядзі, дзе парцізаны! Вядзі, куды вы бандзітам есці вазілі!

І Іван Мінавіч тут жа, і яго забралі.

А вот яны мне гавораць:

— Завядзеш, будзеш жыць, не завядзеш—расстрэляем!

Вот я іх на край поля прывёў, і няма мне куды круціцца... Я ім так і гавару. А ён б'ець мяне. А я ўсё не даваўся: ён ён замахаецца, немец, дык я ўсё ў бок, у бок. Усё роўна як які-небудзь,—каторыя б'юцца... баксёр. А потым па затылку мне прыкладам як ударыў—я ўпаў.

Тут жа і сям'я мая ўмесце. Бяруць дзіцёнкі—расстрэльваюць.

— Вот завядзеш—гэтых не будзем страляць!..

А я знаю, што як завяду—больша чу-

жой крыві нап'юся, чым маёй разалюць. Я не павёў.

ПЫТАННЕ:—І тут застрэлілі ваша дзіця?

— Тут аднога рабёнку застрэлілі, другога застрэлілі, а трэцяга падводчыкі схавалі. Чацвёртага то-есць, самага большага. Ён і сячас жыве ў Ленінградзе.

ПЫТАННЕ:—А як яны яго — у воз схавалі?

— Не. Далі пугу, і пайшоў коні адварочваць. У баране схаваўся. Яму так казалі падводчыкі. Вот ён і астаўся жывы, і сягоння жывой. А тады і хазяйку расстралілі. А патом і мяне вялі страляць.

Ну, мяне вядуць расстрэльваць, а я думаю ўцеч. Што ж тут здэлаеш? Адзін двох вядзецца. Падходжу я наперад—немец. Як білі нас, то ён стаяў, па-нямецку разгаварываў. Тады зайшоў наперад, ідзе напроціў нас і па-рускіму гаворыць:

— Вы не знаеце, может, куды вас вядуць? Вядуць расстрэльваць.

ПЫТАННЕ:—Ён так гаворыць, каб не пачулі іншыя немцы?

— Не, немец ішоў, але ён жа па-рускі не панімае. І гэты надзеты ў нямецкае, і наган у яго. Тады па-нямецкі з немцамі гаварыў, а цяпер з намі па-рускі. Гэта не пераводчык—пераводчык астаўся, а ён, як нас тронулі, то ён наперад зайшоў, уродзе яму прысёчы трэба... І ён тады напроціў ідзець:

— Вас,—кажу,—вядуць расстрэльваць.

О-о-о, госпадзі! Сям'ю расстралілі, і мяне расстралюць... Давай напроціў ўцеч. Я так да краю вярну з гэтай сям'яй, каб у лес. А ён мне вінтоўкай р-раз у плечы. А я... Гэта ў мяне патом, на фронце, рукі пабіты, а тады я яму як вур-зну!—дык ён дагары, і яго аўтамат адляцеўся. Я верхам, за аўтамат!—шарах!—яго застрэліў. Іван гэты ў адну старану пабег, а я ў другую. Пад мяне гранату другі падкінуў, ну, але граната мяне не тронула нісколькі...

ПЫТАННЕ:—Дык вы ў яго яшчэ і з аўтамата стрэлілі?

— А як жа! Калі б я яго не застрэліў, дык у яго ж наган быў. А другі немец, кажэце? Многа іх немцаў было. Але ў гэтым шуму... Я тры вайны праваяваў, і ведаю, што ў шуму ніхто не знае нічога і не ведае. Яны пакуль агледзеліся... Гэта якіх-небудзь я быў метраў дзесьць ад немцаў адышоўся, недалёка, а гэта ж—шум!..

Ну вот, гэта мая ўся і гісторыя.

ПЫТАННЕ:—А потым вы куды, у партызаны пайшлі?

— Не. Мне зрабілася плоха. Плоха зрабілася. Ну, куды? Я ў Закуцце, у атрад. Гэта начальнік атрады быў знакам, дык я к яму. Іду і здаецца—іграюць, пяюць... А нікога нідзе няма. Гэта ў мяне ў галаве. Расстроіўся. Да... І ён гаворыць мне:

— Знаеш што, вызаву я табе ўрача.

Урач мне ўколы даваў і гаворыць:

— Ідзі ў ціхае месца.

Пабываў я ў ціхіх месцах. А тады ўжо пры штабе і знаходзіўся. Я ў яго давер'е імеў. У таго, што заведываў атрадам. Я забываю яго фамілію. Лёшкай завуць. Я яго так і называў. Ён у вайны гадах быў. У Закуцці сядзеў. І я там усё ўрэмя і знаходзіўся.

ПЫТАННЕ:—У гаспадарчым узводзе?

— Не, як днявальны. Вобшчам, я яго ахраняў. Цела яго храніцель быў. Давераны. Ён жа баяўся быць... Ну, па дзярэўні прайду калі-небудзь: можы немцы? Людзі падскачуць...

ПЫТАННЕ:—Тады, у сорак другім, Сушу два разы палілі?

— Не, першы раз партызаны не далі. Ведалі, што будуць Сушу паліць... Здэсь, як відзён лес, і на гарэ там—са станкавымі кулямётамі партызаны. Яны іх сільна многа перабілі, немцаў. Заяц, Бабовік, па-вулічанаму, які вёў немцаў, стаў зваць іх: «Сюда!»—і рукою махаецца, каб беглі ўслед за ім. Знае, куды. Тут ён і радзіўся, толькі не здох тут...

Ну, гэта першы раз як ехалі. Другі раз ужо большай сілай... І ніхто ўжо не прыступіўся да іх.

ПЫТАННЕ:—І што яны тут натварылі?

— Ну што, людзей перабілі. Два сёлкі цалкам выбілі. Сем чалавек асталася, што дома не былі. «На сабранне! На сабранне! На сабранне!» — выгналі. Вот так пасёлак і во так пасёлак, а пасяродку на картаплянішчы і пабілі...»

Ходзіць па лесе чалавек. Штодня. Зімою і летам. Ляснік—такая служба, такі хлеб. Хапае і клопату, калі чалавек клопатлівы, хапае і адзіноты, часу для роздуму, для ўспамінаў. Тым больш, калі яму ёсць што ўспомніць.

3 ПЕСНЯЙ У ЖЫЦЦЁ

АДАМУ РУСАКУ — 70 ГОД

Аляксандр Твардоўскі пісаў у дні вайны: «Наўрад ці знойдзецца чалавек у нашай краіне, які б не знаў цудоўнай застольнай песні:

**Бывайце здаровы,
Жывіце багата...**

Адна гэтая песня, якую балюча было пачуць у дні, калі ўся беларуская зямля ляжала за ліній фронту, адна гэтая простая, шчырая і жартоўна-ласкавая песня — лепшае сведчанне прыгажосці зямлі і народу, які на ёй жыве, народу са шчодрым, сумленным і вясёлым сэрцам».

Па гэтай песні, калі яна ўпершыню перадавалася па Усесаюзным радыё пад Новай, 1937 год, я завочна павы знаёміўся з аўтарам верша Адамам Русаком і з аўтарам музыкі кампазітарам Ісакам Любанам. Адначасова са мной я патаемна слухалі і засвойвалі шматлікія мае землякі ў былой Заходняй Беларусі.

Але шлях Адама Русака да гэтай песні, пасля якой ён, музыкант-прафесіянал, стаў прызнаным паэтам-песеннікам, быў даволі доўгі.

Нарадзіўся А. Русак у сям'і непісьменных і беззямельных сялян мястэчка Пясочнае, што на Капыльшчыне. Ужо ў васьмігадовым узросце бацькі аддалі хлопчука ў падпаскі да кулака, але ка ў падпаскі жаласліва маці забрала Адася, бо на пастухоўскай працы і харчах ён зусім заняпаў.

Рана будучы музыкант і паэт ачуваўся ў чароўны свет музыкі. Яго маці — Марыля Ігнатаўна — ведала і спявала многа беларускіх народных песень, а бацька — Гарасім Сямёнавіч — быў выдатны самавучка-скрыпач. Ад прыроды здольны да музыкі, малы Адась стараўся не адставіць ад іх: ён сам выкручваў і выпальваў лавовыя і сасновыя дудкі і падбіраў на іх пачуцьця ў сям'і мелодыі. Але марай была скрыпка! У дзесяцігадовым узросце ён сяка-так асвоіў бацькаву самадзелку. Заўважыўшы музычнае захапленне сына, Гарасім, вядомы ў акрузе стараля, змайстраваў і падарыў Адасю новую скрыпку, а неўзабаве своеасаблівае «трыо» ў складзе скрыпачоў Русакоў і аднаго кларнета ста іграла кадрылі і полькі на вяселлях і вечарынках, падтрымлівала застольныя спевы.

У 1925 годзе А. Русак паступіў у Мінскі музычны тэхнікум, які скончыў у 1930 годзе па класу валторны. У 1934 годзе Адам Гарасімавіч заканчвае Ленінградскую кансерваторыю і да 1949 года іграе ў аркестры Малога акадэмічнага тэатра оперы і балета, куды быў прыняты па конкурсу яшчэ ў 1932 годзе...

Гэта — аб Русаку-музыканце. Але ж ён яшчэ і паэт-песеннік.

Вершы А. Русак пачаў пісаць яшчэ ў Пясочным. Некаторыя з іх спявала мясцовая моладзь на мелодыі традыцыйных беларускіх народных песень.

Першы надрукаваны верш «Мая песня» з'явіўся ў 1927 годзе ў часопісе «Чырвоны сейбіт». Больш сістэматычна піша вершы Русак у Ленінградзе.

Тут, на берагах Нявы, яму часта сніліся наднёманскія бярозавыя гаі, цяністы сад кал роднай хаты, шырокія калгасныя палаткі. Вострая музычная памяць уваскрашала водгулле матчынай песні і бацькавых найгры-

шаў. У такія хвіліны Адам Гарасімавіч садзіўся пісаць вершы або пісьмы-споведзі ў вёску Малінаўка, дзе жылі яго бацькі. Адно з такіх пісьмаў ён хацеў закончыць традыцыйным беларускім пажаданнем «Бывайце здаровы, жывіце багата!..»

Ала думка не затрымалася на традыцыйным воклічы. І з-пад пяра выйшаў верш. І вось пісьмо ў Малінаўцы... Уважліва слухае маці споведзь сына. Просіць паўтарыць яго вершаваныя пажаданні, а сама ўжо шукае для іх адпаведную мелодыю ў сваёй багатай песеннай скарбніцы. І вось яна — ёсць! Гэты вясельны напеў як для Адамавіч вершаў!

У 1937 годзе гэтыя песні, як фальклорны запіс, трапілі на старонкі газеты «Літаратура і мастацтва», а кампазітар І. Любан напісаў да яго ўдалую музыку, выкарыстаўшы ў мелодыі характэрныя напевы народных песень. Як народную песню, верш А. Русака пераклаў на рускую мову М. Ісакоўскі. Так нарадзілася адна з лепшых савецкіх масавых песень, а з ёю — паэт-песеннік Адам Русак. На першай Дэкадзе беларускага мастацтва ў Маскве (1940 г.) песня «Бывайце здаровы» была аздабай заклочнага канцэрта.

Неспадзяваны поспех акрыліў Адама Гарасімавіча. Ён з яшчэ большым запалам аддаецца песеннай паэзіі. У 1940 годзе рытуе свой першы зборнік вершаў і песень «Родныя палаткі». У свет ён не выйшаў — пачалася вайна. Музыкант аркестра разам з тэатрам эвакуіраваўся ў горад Чкалаў. Бацькі засталіся на акупіраванай тэрыторыі, а іх хата ў Малінаўцы неўзабаве ператварылася ў партызанскую зброювую майстэрню і ў падпольны лазарэт.

У дні вайны Адам Русак не расстаецца з паэзіяй. У вершах ён выказвае свае патрыятычныя думкі, сум па роднай старонцы. Адзін з іх — «Маці бяздомная» — трапіў у партызанскую газету «За Савецкую Беларусь». З яе і даведлася сям'я Русакоў, што іх Адась жывы.

Але адгрымела ваенная завруха. У 1946 годзе на вільных паліцах, нарэшце, з'явілася кніга вершаў «Родныя палаткі». На лепшыя тэксты паэта беларускія кампазітары-прафесіяналы і аматары напісалі музыку. Рэпертуар нашых выканаўцаў папоўніўся такімі песнямі, як «Закрасуйся, Нёман», «Вясельная», «Чырвоная вяртэчка», «Як правёў мяне Цмох» і іншымі. У 1949 годзе Беларуска філармонія запрашае А. Русака ў якасці саліста сімфанічнага аркестра. Тады і адбылося маё непасрэднае знаёмства з ім.

Неяк увосень на святочным канцэрце ў оперным тэатры Падлескі народны хор, якім я тады кіраваў, сярод іншых нумароў выканаў песню Адама Русака з маёй музыкай «Як той Зосі даваўся».

У антракце да мяне падшоў чарнявы, сярэдняга росту чалавек.

— Вы будзеце Цітовіч?

— Быў і ёсць ім, а ці буду...

— А я Адам Русак, і дзякуй вам за «Зосю». — перапыніў мяне ён.

— Не было б вашага тэксту, не было б і гэтай песні, — адказаў я.

— Дык вось мы і пазнаёмліся. — з гарэзлівай усмешкай сказаў Адам.

Пасля гэтай сустрэчы ўжо чвэрць веку трывае наша творчая і чалавечая дружба.

У сваіх вандроўках па Беларусі мы часта бывалі разам. Плавалі па Нёмане і Прыпяці, хадзілі разам па Брэстчыне і Мазыршчыне, лавілі рыбу на Піццы і навчалі ля вогнішчаў на яе мурожных берагах: наведвалі Тацяну Лапаціну ў Азершчыне, Паўла Шыдоўскага ў Прысынку і, вядома, не абміналі Вялікае Падлесце, Пясочнае і Малінаўку... І калі ў такіх падарожжах нам, рыбакам, не заўсёды шанцавала на добрую паклёўку, то фальклорных твораў звычайна збіралі багата.

Родныя краявіды заўсёды натхнялі паэта. Так, аднойчы сярод шумлівых бяроз і сосен нарадзіўся другі яго цудоўны твор — «Лясная песня», якая з таленавітай музыкай У. Алоўнікава знайшла гарачы водгук у сэрцах савецкіх людзей і паляцела далёка за межы нашай краіны. Гэта сапраўдны гімн беларускім партызанам. Як і «Бывайце здаровы», «Лясная песня» стала народнай, а гэтая — вышэйшая ацэнка творчасці паэта і кампазітара.

Бягуць гады... Адам Гарасімавіч піша ўсё новыя вершы, у якіх выразна адчуваецца пульс жыцця краіны. Многія з іх становяцца песнямі. Вось назвы некаторых: «Узнялося сонца яснае», «Мой край», «Лаўскі бой», «Беларусь мая», «Ляціце, арлы-сокалы», «Застольная», «Віцебскія ткачыхі», «Толькі з табою», «Ціхі вечар», «Сярожка», «На птушкаферме» і многа іншых. У гэтых песнях — глыбокі савецкі патрыятызм і ўслаўленне чалавека працы, ушанаванне светлай памяці народных мсціўцаў, задуменная лірыка і гарэзлівы жарт.

У чым жа такая прываблівасць паэзіі А. Русака для кампазітараў? Відаць, перш за ўсё — у напеўнасці і музычнасці яго вершаў. Між яго песенных строф нябачна прысутнічаюць лініі нотнага стану, на якім уяўляюцца ключ, лад, контуры напева. Гэтыя якасці вершаў А. Русака спакуюлі і мяне, не кампазітара, паспрабаваў свае сілы ў песнятворчасці. Таму амаль усе мае арыгінальныя песні складзены на тэксты А. Русака.

У творчасці А. Русака гарманічна спалучаюцца паэзія і музыка. Ды і сам ён піша полькі і вальсы, а яго «Прывітальнай» мы сустракалі гасцей у дні святкавання 50-годдзя Савецкай Беларусі.

Спадзяюся, што яшчэ не раз мы сустрэнемся з паэтам, музыкам, заслужаным дзеячам культуры Адамам Русаком на росных сцежках Беларусі, папыльвём па блакітным Нёмане, ну і, вядома, пап'ём бярозавага соку ў яго Малінаўцы. Чалавек ён шчодры і гасцінны. Нездарма напісаў такія радкі:

**Тут на дзвярах замok
ніколі не вісіць,
І хто б ні ехаў зблізку
ці здалёку,
Заходзьце ў маю хату
адпачыць,
Папробаваць бярозавага
соку...**

Генадзь ЦІТОВІЧ.

МАСТАЦКІ ЛЕТАПІС ЗМАГАННЯ

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

В. Быкава «Сотнікаў» і «Дажыць да святання» пераканальна гавораць аб вялікіх, істотных зрухах у творчасці празаіка. Больш глыбокай, сацыяльна вострай, пэўнай і акрэсленай стала канцэпцыя гераічнага, канцэпцыя чалавека. Узмужнеў талент пісьменніка, павысілася культура псіхалагічнага аналізу чалавека, узмацніўся мастацкі аналітызм, узбагаціліся выяўленчыя сродкі, мова аповесцей.

Героі аповесцей В. Быкава (Сотнікаў, Іваноўскі) добра ведаюць, у імя чаго яны змагаюцца. Гераізм іх свядомы. Яны самаахвярна ідуць да канца, бо перакананы, што іншага выйсця няма, што іх гераічная смерць у імя Радзімы не будзе марнай — яна наблізіць Перамогу. Яны рабілі свой уклад у агульную справу разгрому фашысцкіх захопнікаў. У апошнія секунды жыцця лейтэнант Іваноўскі думае:

«Павінен жа ў гэтым быць нейкі, хай не дужа каб значны, але ўсё ж чалавечы сэнс?.. І ён раптам паверыў, што будзе. Што абавязкова будзе, што ніякія з чалавечых пакут не пазбаўлены сэнсу на гэтым свеце, тым больш салдацкія пакуты і салдацкая кроў, пралітая за гэту непрытульную, мёрзлую, але ж такую сваю зямлю. Ёсць у гэтым сэнс! І будзе вынік, іначай не можа, бо іначай не павінна быць...
Ён рабіў свой апошні ўнёс — для Радзімы, у імя свайго салдацкага абавязку. Іншыя, больш значныя ўносы перападуць іншым».

Галоўным для І. Навуменкі стаў эпічны, маштабны, шматпланавы паказ таго, як «ужывалася» ў вайну мірнае насельніцтва, асабліва моладзь, як нараджалася і мацнела разуменне і перакананне ў неабходнасці актыўнага, рашучага супраціўлення ворагу, разгортвання партызанскай усенароднай барацьбы. Іменна ў гэтым глыбокім раскрыцці вытокаў і разможы партызанскага змагання, нялёгкай пошукаў героямі свайго месца ў жорсткай барацьбе — заслуга аўтара трылогіі. Як вясенняя паводка, шырылася ўсенароднае змаганне, з асобных партызанскіх груп і невялікіх атрадаў разгортваліся брыгады і злучэнні. І ніякая сіла ўжо не магла стрымаць гэты рух, гэту барацьбу. У трылогіі І. Навуменкі моцны пафас праўды ва ўсім: у нястрымным наступе нашай перамогі, у драматызме сорак першага, у трагедыі шматлікіх Хатыней...

Драматычная праўда 1941 года адлюстравана таксама ў рамана І. Чыгрынава «Плач перапёлкі». Пісьменнік змог раскрыць глыбінныя асновы народнага жыцця, паказаць трываласць ідэяна-маральных устоў савецкіх людзей, веру народа ў перамогу, яго няскоранасць перад акупантамі. Для герояў гэтага рамана ўласцівы актыўныя пошукі свайго месца ў барацьбе супраць фашысц-

кіх захопнікаў, складаны роздум аб шляхах і метадах гэтай барацьбы.

Раман «Плач перапёлкі» прысвечаны сапраўдным народным патрыятызмам, разуменнем таго, што савецкі чалавек, беларускі калгаснік ужо ніколі не збочыць са шляху, які яму адкрыў Вялікі Кастрычнік, вызначылі перадавенныя плыгодкі, ніколі ні на што не памяняе савецкі лад жыцця. Не спраўдзіліся разлікі фашыстаў, што з ліквідацыяй калгасаў абудзецца ў селяніна спрадвечныя прыватнаўласніцкія інстынкты, няўтольная прага зямлі, прага ўзбагачэння любімымі сродкамі.

Беларуская літаратура пастаянна звяртаецца не толькі да гераічных, але і да трагічных старонак гісторыі. Нішто не забыта. Ніхто не забыты. Загінуў кожны чацвёрты жыхар Беларусі... У пошуках новых сродкаў і магчымасцей увасаблення тэмы трагічнага прыкметных поспехаў дасягнулі А. Адамавіч («Хатынская аповесць»), І. Пташнікаў («Тартак»), Б. Сачанка («Апошнія і першыя»).

З вялікай мастацкай сілай у «Хатынскай аповесці» выносіцца прысуд вайне, выкрываецца фашызм — той, што стварыў Бухенвальды, Асвенцімы, Хатыні, і той, які паказаў свае зварыныя зубы ў Сангмі, Чылі... Аповесць звернута да памяці жывых, каб людзі зямлі не забыліся на ўрокі мінулага, не забыліся пра Нюрнбергскі працэс.

«Так, дзе-нідзе фашызм ужо падняўся з той падсуднай лавы, размінае застоеныя мускулы, ужо не смірненна-здзіўлена мина на фізіяноміі, а нахабная ўхмылка. Ён ужо рыкае сытым баварскім голасам: «Сёння Германія дастаткова моцная. Мы маем права патрабаваць, каб усё мінулае было забыта».

Але новыя фіюрэры нервуюцца, дзе б яны ні паявіліся. Ім даводзіцца нават першыя крокі рабіць пад позірнікамі мільёнаў людзей, якія помняць... Сангмі... І адразу ўспыхвае, як у промні: Лідзіца, Арадур, Хатыні, Хатыні!

Малойчыні, што лупяць па галавах за чытанне кніг... Адразу паўстае: вогнішчы з кніг на плошчах Берліна і Мюнхена!

Штраус, Адольф фон Тадэн, Галдуэтэр... І адразу праўляюцца на твары вусікі, спаўзае на лоб касмыль...

Пра іх, пра новых фіюрэраў, людзі памятаюць усё».

Памяць аб вайне жывая. Іменна яна пабуджае многіх пісьменнікаў зноў і зноў брацца за пяро, каб напісаць яшчэ адну старонку мастацкага летапісу ўсенароднага змагання. Памяць сэрца і сёння такая ж вострая і ранімая, як і трыццаць гадоў назад, але яна ўжо ўзбагачана нашым вялікім сацыяльна-палітычным вопытам пасляваеннага жыцця. Сталай, па-філасофску праблемнай, псіхалагічна глыбокай стала і савецкая літаратура аб Вялікай Айчыннай вайне — літаратура сапраўды гераічная, глыбока гуманістычная па сваёй ідэянай накіраванасці.

Дзесяткі дзяцей калгаснікаў і рабочых саўгасаў атрымліваюць пачатковую музычную адукацыю ў Докшыцкай музычнай школе. НА ЗДЫМКУ: ідуць заняткі на класу фартэпіяна.

Фота А. НИКАЛАЕВА.

«ЛЕГЕНДЫ АБ КВЕТКАХ»

УЛАДЗІМІР АЛЯХНОВІЧ ВЫДАЎ СВАЮ ПЕРШУЮ КНІЖКУ ВЕРШАУ «МОРА ЛЕТУЦЕННЯУ» У 1968 ГОДЗЕ. ЗАТЫМ УБАЧЫЛІ СВЕТ ДЗВЕ ЯГО КНІГІ ПРОЗЫ—«ПАЛЕСКІЯ НАВЕЛЫ» І «ЛЯ САМАГА НЕБАСХІЛУ». АПОШНЯЯ ПАДРЫХТАВАНА ВЫДАВЕЦТВАМ «МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА» І ВЫЙШЛА У МІНУЛЫМ ГОДЗЕ. АСНОУНАЯ ТЭМА АУТАРА—ЖЫЦЦЕ І ЛЕС СУЧАСНІКА, ЦУДОУНАЯ І НЕПАУТОРНАЯ ПРЫРОДА НАШАГА КРАЮ. ЗМЕШЧАНЫЯ НИЖЭЙ НАВЕЛЫ УЗЯТЫ З КНІГІ «ЛЕГЕНДЫ АБ КВЕТКАХ», НАД ЯКОЙ ПРАЦУЕ ЦЯПЕР МАЛАДЫ ПІСЬМЕННІК.

ЛЯНІВЕЦ

Некалі ўсе кветкі раслі на адной вялікай гары. Глеба там была неўрадлівая, пясчаная. Вільгаць у ёй трымалася слаба, а калі ўлетку наляталі сухавей, кветкам жыць становілася асабліва цяжка.

Блізка, у даліне, працякаў быстраечны ручай. За ім ляжалі густыя, сакавітыя лугі, ціхія рачныя плёсы, пералескі.

— Не, я тут больш жыць не магу, — сказаў белатвары рамонак фіялцы, што расла побач, — перабярўся цераз ручай і буду жыць на лузе. Там утульна, шмат вільгаці.

— Я таксама буду перабірацца, у лес, — адказала яму сінявокая фіялка, — там зацішна і глеба добрая.

Усе астатнія кветкі таксама захачелі пакінуць гэтую сухадолую гару. Увосень, калі паспела насенне, яны ўзмахнулі галоўкамі і шпурнулі яго за ручай. Ім дапамог вецер.

Прышла вясна, і на зялёным лузе дружна высыпалі рамонкі, у пералеску сінімі вочкамі заззялі фіялкі, у рачным плёсе пасялілася лотаць. І толькі адна бледна-зялёная кветка не захачела пакінуць горку.

— Навошта мне гэта, — сказала яна, — жыць можна і тут. А калі на горцы не будзе другіх кветак, то мне і лепш — вальней, больш прастору.

Так і засталася гэтая кветка на пясчанай гарцы. За тое, што яна не перабралася з іншымі кветкамі на лугі і ў ляс, яе празвалі «лянівец» ці «лянец».

І цяпер на пясчаных горках і сухадолых лугах можна яе

ўбачыць. Яна малапрыкметная. На макуцы сядзіць некалькі маленькіх блакітных кветчак, ад кожнай з якіх адыходзіць вузкі бледна-зялёны лісточак.

ЖОЎТАЯ ВЯРГІНЯ

Калісьці яна была не вельмі высокая і расла з іншымі вяргінямі ў дзедавым агародзе. Адрознівалася ад суседак толькі тым, што плясткі ў яе ярка-жоўтыя, а ў тых чырвоныя, ружовыя, сінія.

Агарод быў абнесен плотам — нізенькім і струхлелым, цераз яго лёгка пераляталі курцы, праз шчыліны лазілі парасяты. Яны разграбалі зямлю, аб'ядалі лісце ў кветак. Таму дзед вырашыў пабудаваць новы плот. Застукала сякера, зазвінела піла, і праз дні тры агарод акружаў ужо новы, двухметровы тын.

Наступнай раніцай узышло сонца і заліло яркім святлом усе кветкі. Толькі жоўтая вяргіня засталася ў ценю. І тут яна зразумела, што расце вельмі блізка ад плоту і той засланяе яе ад сонца. А так хацелася ласкавай яго ўсмешкі, пашчотнага цяпла. Але што зробіш — яна такая малая, а плот высокі.

І тут жоўтая вяргіня разлавалася. «Няўжо я такая слабая, што не перарасту яго, каб дацягнуцца да сонца! Інакш загіну ў цемры!» — падумала яна.

Напружыла сілы, напілася з зямлі гаючых сокаў і на наступны дзень з радасцю заўважыла, што дасягнула ўжо да

дзіркі ад сука ў плоце. Яшчэ праз дзень яе кветкі былі на ўзроўні верхняй перакладзіны, а наступным ранкам жоўтую вяргіню зноў асвятляла сонца.

Але плот з цягам часу згінуў, дзед замяніў яго новым, больш нізкім. А жоўтая вяргіня так і засталася высокай. І цяпер у кветніках вяргіня стаіць на сваёй даўжэзнай ножцы вышэй за ўсе кветкі.

ДЗЯДОЎНІК

Раней ён быў малады і рос разам з іншымі кветкамі ў агародзе. У спякоту прыкрываў іх сваім шырокім лісцем, а ўвосень засланяў ад халодных вятроў.

Час ішоў, і дзядоўнік пакрысе старэй. Спачатку пашарэў, а потым і зусім стаў сівы. Неяк ранкам прачнулася памятая расою белатварая кветка рамонак, паглядзела на дзядоўнік, бачыць, што ён зусім сівы, ды кажа:

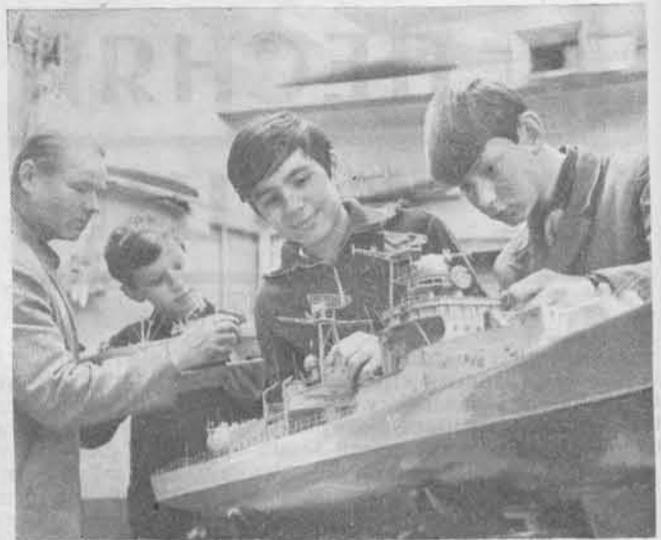
— Не хачу жыць побач з гэтым дзедам, ён такі непрыгожы!

— Няхай ідзе прэч з нашага агароду, — адгукнулася фіялка.

— Прэч, прэч, стары! — у адзін голас закрычалі маргарыткі, маці-ды-мачаха, дуброўка.

Крыўдна стала дзядоўніку, і ён горка заплакаў. Сяк-так дэжыў да восені, параскідаў сваіх «ваўкоў» і лёг спаць пад снег.

Наступнай вясной ён у агарод не вярнуўся, стаў жыць за плотам.

Мінскі Палац піянераў і школьнікаў. Тут працуюць дзесяткі гурткоў, у якіх дзеці розных узростаў могуць праявіць свае здольнасці, знайсці справу па душы. НА ЗДЫМКАХ: кіраўнік гуртка суднамадэлістаў Віктар ЕРМАКОЎ праводзіць чарговыя заняткі; юныя артысты народнага ансамбля песні і танца старанна шліфуюць сваё майстэрства. Фота К. ЯКУБОВІЧА.

250-ГОДДЗЕ КАНТА

Выкладчыкі філасофскіх кафедр Белдзяржуніверсітэта імя У. І. Леніна сумесна з супрацоўнікамі Інстытута філасофіі і права АН БССР правялі навукова-тэарэтычную канферэнцыю, прысвечаную 250-годдзю з дня нараджэння выдатнага нямецкага філосафа, роданачальніка класічнай нямецкай філасофіі Імануіла Канта (1724—1804). У канферэнцыі прынялі ўдзел слухачы Інстытута павышэння кваліфікацыі выкладчыкаў

грамадскіх навук, выкладчыкі філасофіі іншых вышэйшых навучальных устаноў Мінска, студэнты. З паведамленнямі і дакладамі выступілі прафесары А. Кляўчэня і Г. Левін, кандыдаты філасофскіх навук А. Манееў, М. Самборскі, Э. Дарашэвіч, Н. Махнач і іншыя.

Канферэнцыя паказала ўзросшы тэарэтычны ўзровень даследаванняў філасофіі Канта ў Беларусі.

В. ШАЛЬКЕВІЧ.

ГУМАР

— Янка, не гуляй з малатком. Паб'еш пальцы і будзе балюча.

— Не будзе балюча! Цвік трымае Аня.

Мужчына жэніцца другі раз і пытаецца ў свайго сына:

— Ну як, сыноч, падабаецца табе наша новая мама?

— Ведаеш, тата, я непакоюся, што цябе, відаць, ашукалі. Яна зусім не такая новая.

— Мама купі мне малу!

— Што ты мелеш, Пеця? Чым ты яе карміць будзеш?

— А ты купі мне малу з запарка. Там вісіць аб'ява: «Карміць мал забараняецца».

Дзядзька Міша даў ма-

лому Віцю цукерку.

— Што трэба сказаць дзядзьку? — спытала маці ў Віці.

— Маладзец! — адказаў малы.

— Калі я вырасту вялікі, пабудую дом без кутаў.

— Чаму? — пытаецца Вовы маці.

— Куты мне ў дзяцінстве надакучылі.

— Калі вы мяне пацалуеце, я паклічу брата!

— І колькі яму год?

— Тры, але ён вельмі любіць на гэта глядзець.

— Вы ведаеце стэнаграфію? — пытае дырэктар канцдытату ў сакратаркі.

— Пісаць яшчэ не магу, гавару бегла.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі Зак. № 742.

Традыцыйная выстаўка кветак адкрылася на ВДНГ БССР.

Рознакаляровым дываном з руж, цюльпанаў, гваздзік, нарцысаў, гіяцынтаў заслана доўгі праход павільёна. Цэнтральны батанічны сад АН БССР, камбінат дэкаратыўнай гаспадаркі, заводы і школы, аматары-кветаводы прывезлі сюды лепшыя ўзоры сваіх кветак. Спецыялісты даюць кваліфікаваныя кансультацыі, праводзяцца конкурсы на лепшы букет.

НА ЗДЫМКУ: на выстаўцы кветак.

Фота А. НИКАЛАЕВА.

РАДАСЦЬ ТВОРЧАСЦІ

Пры адным з домакіраўніцтваў Фрунзенскага раёна Мінска працуе дзіцячая студыя выяўленчага і дэкаратыўнага мастацтва. У розных гуртках займаецца амаль 400 дзяцей. Для юных мастакоў і ўмельцаў домакіраўніцтва выдзеліла дзве трохпакаёвыя кватэры. Тут адкрыта светлая, прасторная майстэрня, у якой займаюцца дзеці. Кіруе гуртком дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва майстар разьбы па дрэве С. Гуткоўскі. Яго

работы экспанаваліся на абласных, рэспубліканскіх, усесаюзных выстаўках і ВДНГ СССР. Ён перадае сваё майстэрства і вопыт дзецям. А гуртком выяўленчага мастацтва кіруе яго сын Р. Гуткоўскі.

Займаюцца тут і юныя музыканты па класу акардэона, баяна, гітары. Кіруе імі на грамадскіх пачатках артыст Белдзяржфілармоніі Н. Фаменка.

Сёлета у клубе была арганізавана выстаўка лепшых работ гурткоўцаў. Тут — разьба па дрэве, кераміка і жывапіс, арыгінальныя вырабы з саломкі, лазы, гліны, шышак. Яны выкананы з мастацкім густам, у работах адчу-

ваецца акуратнасць і стараннасць.

Света Кавалёва знаёміла наведвальнікаў з творамі сваіх таварышаў. Яна добра разбіраецца ў тэхніцы выканання, ведае матэрыял. Аяна Шалкевіч і Ала Хусаінава расказвалі аб сваіх работах і аб тым, як рыхтавалі выстаўку, як хваліліся, як прыдумвалі ёй назву.

Многія дзеці мараць пасля заканчэння школы паступаць у мастацкія тэхнікумы, інстытуты. Вядома, не ўсе яны стануць мастакамі, але эстэтычнае выхаванне дапаможа ім лепш разумець прыгожае.

А. КРАСІЧКАВА.